

A Vasárnapi Ujság hetenkint egyszer nagy negyedrében egy és fél iven jelenik meg. — Előfizetési díj Buda-Pesten házhoz küldve vagy postai úton külön a Vasárnapi Ujságra félfévre 3 ft., a Politikai Ujdonságokkal együtt 5 ft. uj pénzben. — A Vasárnapi Ujságra a Magyar Sajtóval együtt (a Politikai Ujdonságok nélkül) félfévre 10 ft., július—septemberre 5 ft. uj pénzben. — Az előfizetési díj a Vasárnapi Ujság kiadó-hivatalához (Pest, egyetem-utca 4. szám) bérmentve utasítandó.

Niel Ferencz, franczia tábornagy.

A csaták zaja ugyan elnémult, de még soká fognak beszélni a rövid, de véres hadjáratról, melly most a történelemé. — Ismerttük az abban szerepelt egyéniségek főbjeit; még hátra van néhány férfi, kiket leginkább e néhány heti események folyama vetett felszínre.

Niel Ferencz, kinek nevével már a lefolyt keleti hadjárat alatt gyakran találkoztak a hírlap-olvasók, azon hirben áll, hogy Napoleon császár bizalmát kitünőleg bírja, s a császár vele együtt végezett huzamos ideig titkos katonai munkálatokat, sőt a közelebb lefolyt olasz hadjárat tervét is együtt állapították volna meg. Mint olvasóink tudják, ez utóbbinak köszönheti *tábornagyi* rangját s a solferinói nagy ütközet emlékeül vivé haza, Napoleon rendeletéből, a *Solferinói herczeg* czimet is. — Niel Ferencz tábornok nem mai nevezetesség; a nevezett időkig a franczia mérnökparancsnok s III. Napoleon hadsegéde volt. Született 1802-ben; katonai nevelését a metz-i polytechnikai intézetben, azután a mérnöki akademiában nyerte. 1827-ben mérnök-kari hadnagy, 1835-ben kapitány lett. 1836-ban Algirba ment s a következő évben a Constantine elleni ostromló sereg tábornokához lett beosztva. A sok áldozatba került ostrom alkalmával Niel különösen kitüntette magát, úgy hogy a hadügyminiszterium elismerő irattal tisztelé meg. 1837-ben zászlóalj-parancsnok lett s a következő évben ismét egy fokkal

feljebb hágott. Franciaországba visszatérve a metz-i mérnök-redben szolgált, mellynek ezredesévé 1846-ban lön kinevezve. — Mint kitünő mérnöktisztnek hira már ekkor olly nagy mértékben volt megalapítva, hogy 1849-ben a Róma elleni hadjáratban mint a mérnöki tábornok főnöke vett részt, melly állásban azonban csak két hónapig maradt, mert ekkor ismét új kitüntetés érte; kinevezték dandár-tábornoknak s a mérnöki parancsnokának. Mint ilyen vezeté a Róma elleni, három hétig tartott ostromlást, miután Oudinot tábornok hasztalan kísérlette meg, rohammal bevenni a Garibaldi által védelmezett „örökvárost.“

NIEL FERENCZ, Solferinói herczeg, tábornagy.

Szakértők egyhangulag magasztalják Niel ostromműködéseit, mellyek a támadási pontnak helyes és szerencsés kiszemelése, s a sánctmunkálatok erélyes kivitele által tűnnek ki.

Három hét mulva, június 20-án, sikerült az ostromlóknak rést törni a falakon; 29-kén a folyvást tartó védelem daczára, elfoglalák a főbástyát, mire július 3-án a város kapitulált.

Ezen hadjáratból visszatérvén Niel, a hadügyminiszteriumban nyert alkalmazást, mint a mérnök-bizottmány tagja, s

1853-ban mint osztály-tábornok. E minőségben a mérnök-csapatot vezényelte Baraguay d'Hilliers tábornok hadtestében, ki 1854-ki augusztus havában a balti hajóhaddal Bomarsundba küldetett. — Ezen az Aland-szigetek egyikén fekvő hatalmas orosz erősségnek

1853-ban mint osztály-tábornok. E minőségben a mérnök-csapatot vezényelte Baraguay d'Hilliers tábornok hadtestében, ki 1854-ki augusztus havában a balti hajóhaddal Bomarsundba küldetett. — Ezen az Aland-szigetek egyikén fekvő hatalmas orosz erősségnek

a tengerfelőli része készen volt ugyan, de szárazföldi oldalán az erődítvényi munkálatok még nem voltak befejezve. A csapatok tehát partra szálltak; Niel az erősség főpontját képező ugynevezett déli torony ellen két ágyutelepet állított fel, s nem csak hogy az e körüli munkálatokat két nap alatt befejezte, de a torony lövegeit is elhallgattatá. Tenger felől a megtámadás sikeretlen volt, de annál jobban sikerült a szárazról, mert a czélszerűen fölállított francia ágyuk olly hatalmasan működtek, hogy a vár már aug. 16-án kénytelen volt kapitulálni.

Ezen rövid, de eredménydus esemény, habár messzebbre ható katonai jelentősége nem volt is, rendkívül emelte Niel tekintélyét. III. Napoleon az 1855. év elején hadsegédének nevezte ki, s azon megbizással küldé Szebasztopol alá, hogy öt tudósítsa, mi okból nem halad előre a város ostroma.

Nielnek ezen látogatása 1855. évi február havára esik, midőn az egyesült hadak már négy hónap óta tartották megszállva Szebasztopot. A futóárkokban háromheti tartózkodása meggyőzte őt arról, hogy az elhatározó támadás Szebasztopolnak nem a város felőli része, hanem a Karabelnaja külváros ellen intézendő. Ezen irányban lehetett csak az erősség legfontosabb pontjához, az ugynevezett Malakoff-toronyhoz jutni, mit ha beveendettek, az egész déli résznek, valamint a szebasztopoli kikötőnek is urává válhatának. Midőn april 9-én az akkori mérnök-parancsnok Bizo tábornok egy ágyugolyó által megöletett, az ostromműködések parancsnokságát Niel tábornok vette át. Majus 6-án az erősséget a már folyamatban volt terv szerint ujjlag bombázni kezdek; midőn azonban ez is, miként az előbbi, sikeretlen maradt, és a rohamot, melly most a katonai működéseknek tulajdonképi célja volt, semmivel sem mozdította elő, Canrobert tábornok eddigi állásáról, a főparancsnokságról lelépett.

Canrobert utóda, Pelissier, most Niel tábornokkal egyesülve, megváltoztatta az eddigi ostromrendszert. Az oroszok erős tüzéségét s nagyszámu gyalogságát valami rohamszerű támadással kellett legyőzni. Az előkészítő ágyuzás után tehát többször ismételt rohamot intéztek, mire az ellenség egymásután vesztette el posztioit, mellyekbe a mérnök-csapatok azonnal erősen befészkeltek magukat. Illy módon végre sikerült 1855. sept. 8-án az erősséget rohammal bevenni.

Niel tábornok a francia mérnök-tisztek közt tekintély lett. Császári hadsegédi állása politikai jelentőséget is biztosított neki; császára, mint tudjuk, az utolsó években több bizalmas küldetéssel tisztelte meg. Utolsó illy küldetése volt a turini, mellynek célja részint katonai tanácskozmányok, részint pedig házassági alkudozások voltak, melly utóbbiak Napoleon herczegnek Klotild herczegnővel egybekelését eredményezték.

Sokan csodálkoztak a sors különös játékafelett, hogy Niel most Garibaldival ugyanazon ügyért harczolt, azon Garibaldival, kinek csapatait egy évtized előtt Rómából kiűzte. Azonban, mint mondtuk, e hadjáratnak köszönheti legmagasb kitüntetését s a solferinói nagy nap adott alkalmat, az ő tehetsége nagyobb mérvű működésének is.

Az erdő vihar előtt.

Olly borzasztó mély csend ez itten,
Olly szivdöbentő hallgatás :
Bár messziről már dörg a villám,
Bár távolról már a vész csatáz.

A rojtos lombot nem lendíti —
Csak egy sohajnyi fuvalom:
Tücsök se czirpel bokros fűben.
Dalszó se zendül a galyon.

Ül a madár hűs berkek árnyán
Készitgetvén örömdalát :
A melylyel üdvözlendi majd a
Villámot : a vész sugarát.

Nem bolyg a páston annyi szellő
Mit egy lepkének szárnya hajt,
Ölő hévségben a lehervadt
Rózsáknak ajka sem sohajt.

Leheletét magába fojtja
A sziklabércz : és úgy figyel;
Ormán a szálló fölleg árnya
Gyorsan, nesz nélkül lebben el.

De most zaj kél. A messzeségből
Vészjósló tompa hang üvölt,
Idáig alig hogy elhathat —
Siket füledbe, lomha föld!

A szikla keble meg-megdobbán,
A messzeség fel-feldörög;
A viszhang mégis mintha száját
Befogták volna : félve nyög.

De hallgatkozó bokrokon át
Suhogva száll a sejtelem . . .
Halk szellő lebben . . . majd eltikkad . . .
Elfojtá a lég hirtelen. —

Megint a régi borzadalmas
Mély csend; ijesztő némaság;
Madár pihen, csermely se csörren,
Nem leng a lég, nem reng az ág.

A bokrocskák, a völgyi sarjak
Busan egymásra hajlanak,
S a levelkék : a galyak fülei
Hallgatnak bár : nem hallanak.

A bérczetőn a fenyves boldog,
Ő hallja már, hogy zeng az ég,
Ő látja a vihar jövését —
Készen is vár reája rég.

S néz a távolba . . . hol a vészek
Vadul ringatják a tavat,
S fön, a fagylepte szirtek ormán
Szél szórja a zilált havat. . . .

Ott küzd a sas a légörvényben,
Vad forgatag körülkapá;
Már alig vihat . . . kimerülten
A mély torkába hull alá . . .

De fölvergődik végerővel,
— Szállnak kitepelt tollai —
Az ég megvillan . . . még csak egy percz . . .
S a sast le fogja sujtani!

— A fenyű látja a küzdelmet
Magasban, a hegy ormiról :
Mig a völgyben a vészdörgésnek
Csak egy-egy fojtott hangja szól . . .

Ott fejöket halkan susogva
Összedugják a csemeték,
És aggodalommal és reménnyel
Kémlik egymás tekintetét. . . .

És aggodalommal és reménnyel
Tekintnek a jövő elé, —
Nem tudva . a vész erre jő-e,
Vagy elvonul más táj felé?! . . .

Thali Kálmán.

Az utolsó budal basa.

Történeti elbeszélés JÓKAI MÓR-tól.

Vedd fontolóra, magyar nemzet, e történetet, mit előttem most leirok.

Sokat vétettél önmagad ellen, sokat bűnhödtél önmagad miatt.

Kerested a veszedelmet és megtaláltad; elhajtottad magadtól a jó szerencsét és nem nem találtad meg többet.

Terhedre volt a nagy hatalom, a mit Mátyás király hagyott rád, alig vártad, hogy azt apró darabokra feloszthasd : sok embernek jusson belőle; senkié se legyen.

Mikor végveszedelmedre esküdt ellenség jött határodra, akkor belháborut csináltál magadnak, abban vérzettél el.

Mikor eljött rád a válság napja, nem voltál rá készen; álmodból riaszta fel a jajszó. Egy hatalmas nemzet, mint te, egy maroknyi haddal jelent meg felkészült ellensége előtt; az ott elveszett,

elhullott. Dicsőség legyen szomoru sirjaikon! A kik túléltek őket, irigyelhették tőlük a halál dicsőségét.

A szabad magyar barbár parancsszónak tanult engedelmessékedni; adott harácsot számlálatlan pénzben, csókolta kezét lábát nagy urak szolgáinak, nagyságos urnak hitta, a ki ráitott.

Várait látta egyenkint ellenség kezére jutni, látta megjelenni tornyain a félholdakat, tanult törökül, tatárul, hogy megértsék, ha panasználja kell.

Szép nagy országát elosztották két darabra; egyik tartozott a római birodalomhoz, másik ozmán tartomány volt, a szép ősi czimer, a négy ezüst folyóval kétfelé vala répszte: egyik folyó ide szakadt, a másik amoda: a magyarnak csak a köztük levő *véres mező* maradt.

Erős, hatalmas ellenség tette nyakára vas lábát, a ki maga dicsekedett azzal, hogy „a kiket ő megragad, három kézzel ragadja meg!” (értve európai, ázsiai és afrikai hadait). És minden egyes keze erősebb volt, mintsem kiszabadithassa belőle magát egy lánczra fűzött rab.

És ime a háromkezű óriás most kórágyon fekszik: *beteg embert* csináltak belőle az idők, végtagjait bántják gonosz gyuladások, egy-egy gyógyithatlan részt el-elvágnak belőle bölcs orvosai, s tanácsot tartanak élete fölött s vitatkoznak — hátralevő napjainak számán.

Te pedig magyar nemzet, élsz és lélekedben, gondolatban egészebb vagy, mint valaha voltál. Haladsz csendesen, de biztos nyomon; — megszüntél önmagadat gyűlölni s ez nagy nyereség; — tanultál hódítani erősebb fegyverekkel, mint vas és tűz; — még azok is, a kik szeretni nem akarnak, tudnak becsülni.

Emeld fel szivedet.

Multad volt olyan, a millyet megérdemeltél s jövendőd lesz olyan, a millyet megérdemelsz.

Nézz bele a történetnek e lapjaiba s gondold meg azután: mi voltál? mi vagy? és mi légy?

* * *

Ezerhatszáz nyolczvanöt tavaszán épen száznegyvennégy éve volt annak, hogy Magyarhon fővárosát, Budát, Szolejmán császár elfoglalta. Azóta hat ostromot kiállt, nyolczvan ozmán helytartó nevével ismerkedett meg s azon dicsőségben részesült, hogy a török történetírók által az ozmán birodalom városai között, rang szerint tizediknek irassék. (Három első volt a három szultáni székhely Stambul, Drinápoly és Bruza, azután a három szent város, Mekka, Medina és Jeruzsálem, azután Kairo, a *hasonlíthatlan*; majd Damaskus, a *paradicsomként illatozó*; Bagdad, az *üde hasája*; ez után következett Buda: az *Islám védbástyája* Európában, az ozmán birodalom zárja és kulcsa.)

A város külső alakja is inkább azt mutatja, hogy ez a török birodalom végvára, mint azt, hogy Magyarország egykori fővárosa.

Az ötfelé osztott város részeit kőszáncok és védpalánkok különözik el egymástól, a zsidóváros szűk szemetes utcái közt emelkedik a török mecset, hosszú fehér minaréjével, a Dunaparton áll egy tömör ágyus-torony, mellyből falazott sikátor visz fel a felvárosba; a Mária templom nyolczszögű tornyán kívül még hat mecset sornya tükrözi magát vissza a Dunában s a várszáncok apró tornyain mind aranyos félholdak ragyognak. A várszögleti körönde (rondella) terét egy vastag épület foglalja el, sárgára festett réztetővel, ez a hadiszertár, pinczéiben a löporkészlettel.

Mátyás király palotája még áll, de a hatszori ostrom s a török helytartók restsége miatt az is omladozik már. Itt csak a külső bástyákra van gond. Az ősi épület falai azon módon vannak, a hogy az ágyugolyók beléjük ütődtek; némelly kapu félig el van már boritva a koronkint legördült omladványtól, a domborművek megcsontitva, néhol pusztára leverve, a nagylevelű falfüvek közt látszik még néhol a dicsőséges czimer: a gyűrűs holló: fölötte ott lengnek a basák lófarkas zászlói.

Az első bejáratnál valamelyik a sok helytartó közül pompás tornácot kezdett építtetni keleti izlés szerint; a kit aztán időközben lefejezték, s a megkezdetett mű félbenmaradt, az ajtók és ablakok veresmárvány rámai még csak össze sincsenek a falakkal róva; úgy járnak rajtuk keresztül.

A legdicsőbb király pompás elfogadási terme most a csauszok őrszobájául szolgál; a szép freskofestmények, mik a főerények

alakjait ábrázolák: a bölcsesség, mérséklet, bátorság, hit, remény és erő jelképei, azokba most szegek vannak verve, mikre a török katonák aggatják tarisznyáikat és burnuszaikat. Valamelyik ablak párkányára e név van késsel felkarcolva: *Isabella regina*, a rajta ülő ozmánok papucsei nem koptatták még le egészen.

Az innen nyíló terem a legnagyobb a várban, hossza 44, széle 18 lépés: az volt hajdan a trónterem. A padmaljra az égi állatkör jelképei vannak festve, a háttérben a négy oszlopon nyugvó boltozatos mélyedés, melly alatt a trón állt egykor.

E trón-mélyedés kerek boltozatán van ultramarinnal festve az égbolt, ezüst csillagaival abban az állásban, mellyben volt Mátyás király születése órájában; körül e latin sorok írva:

„Aspice MATTHIAE micuit quo tempore REGIS,
Natalis Coeli, qualis utroque fuit.”

Az átelleni mélyedés boltozatán hasonló égrajz más csillagállással; ez Ulászló trónra léptének óráját jelezi. Mind a kettőt belepte már a füst (itt sokat dohányoznak); alig látszik ki az eredeti szín, az apró csillagocskák, s a mythologiai alakokon keresztül kasul vannak írva a Koránból vett mondatok, arab betűkkel, pirossal, vagy aranyozva, miket a basák festettek oda.

Ez a terem a budai vezér nappali pipázó szobája; itt ül alacsony kerek divánján a délutáni meleg órákban két vendégével, az egyik Ihánzáde Mehemed, a jeruzsálemi fő Imám, a másik Petneházy Ferencz, fiatal kurucz vezér.

Abdurrahman, vagy mint rövidített révvel szokták hívni, Adbi basa, eredeti typusa a török fajnak; hosszukás, barna színű arcz, hosszú fekete szakállal; nyugott, hideg tekintetű szemek; szenvedélytelen vas tekintet. Az Imám, a dervisek egyszerű szörköntösében, a II. Szolejmán által annyira üldözött török mystikus költők egyike, arca csupa ráncz, szemei mélyen beesve összenőtt fehér szemöldei alatt, szakála göndör fehér, mellynek havát itt-amott egy-egy fényes fekete szál zavarja meg. A kurucz vezér könnyelmű délczeg fiatal arcz és alak; Tököli után divatozott rövid nyírott bajusszal, melly barnapiros arczához olyan jól illik; gesztenyeszín hajfürtei homlokon és két oldalt hármastűstökbe csavarintva, a hogy a kuruczok akkoriban viselték, — az allonge-parókák daczára, miket gonosz betegség hozott magával divatul Franciaországból.

E három férfi sajtósággal mulatsággal van elfoglalva.

A kerevet előtti szőnyegen áll egy nagy üveg gömb, valami fehér nedvvel megtöltve. A gömbnek felül kis szűk nyílása van. Az Imám térdelve áll a gömb előtt s egy kezében tartott phiolából koronkint valami sárga, sűrű, nyulós nedvet cseppent az üveggömb nedve közé; a csepp egyszerre zöld színt kap, azután mentül jobban üllepszik a gömb feneké felé, annál több színt vált, átmeny a kékbe, sötét-lila színbe, míg végre a fenekére leérve, egészen pirossá válik s mint valami veres felhő marad ott libegve s e közben mindenféle tüneményes alakzatokra oszlik szét, majd gomolygó füstfelhőket képez, mikből sok tornyu városok emelkednek ki, majd zavargó atomokba zilad szét, mintha bomló hadseregek ütköznek meg egymással, s a kuszált khaószból apró veres gömböcskék hullanak gyorsabban alá: tán idő előtt elhullottak fejei? Majd meg szép zöld ligeteket képez, sötétzöld erdőket, hajló palmafákkal; keleti sikságot, tarka sátorokkal, mint egy valóságos tábor. — E tüneményes jelenetekből aztán jóslatokat mondanak az azokhoz értők. II. Szolejmán szultánnak is ez volt legkedvesebb foglalkozása; de a mióta a Szilihdár aga lett a szerályi kegyencz, ki van tiltva a kabbalisták a szerályból, a kik jóslatokat mondanak. Pedig ezen az uton sok igazat meg lehetett mondani a szultánnak; hanem az utóbbi évek óta jobb volt neki nem tudni, mit hozhat a jövendő?

(Folytatás következik.)

A regényes Vágvolgy.

(Vége.)

Magyar-Teplicz.

Teplicz tót szó s magyarul melegséget jelent, innen van az, hogy Trencsén megyének minden meleg forrását Tepliczczel szokták jelölni.

E fürdőhely körülbelül két mérföldnyire fekszik Trencséntől. A völgyet, mellyen a Tepla foly keresztül s melly a Kárpátok bükk-erdős s sziklás hegyláncolatai által alakították, igézőnek mond-

hatjuk. A völgy torkolatánál fekszik a hasonnevű falu s mellette közvetlen a fürdőhely terület el.

Magyar-Tepliczet hazánk első rendű fürdői közé sorozhatjuk. Számítalan különféle betegségben sikeres gyógyhatását már régóta ismerik, mit azon körülmény is eléggé igazol, hogy már a 16-ik század közepe táján leírása nyomtatásban jelent meg.

Meglehet, hogy már a rómaiaktól használtatott, miután némely kutatók szerint a rómaiaknak e vidéken telepük volt, határozottan azonban nem állíthatjuk.

Egykor e fürdőhely tulajdonosai az Illésházyak voltak, kik a szenvedő emberiség iránt tartozó kötelesség parancsára e fürdőhely használhatóvá tételére sokat fordítottak; sőt a nemes grófok nagylelkűsége annyira ment, hogy azt a szenvedőknek díj nélkül engedték által.

A fürdőhely tulajdonképi felvirágzása azonban csak most kezdődik, mióta t. i. b. Sina Simon birtokába került, ki a környék mesterséges szépítésére a fürdővendégek kényelmének emelésére temérdek áldoz, a mi már eddig is nagy befolyással bír a betegek üdülésére.

Az öt tepliczi meleg forrás körülbelül 200 □ ölnyi területet foglal el. Mondhatnók, hogy e fürdő gyógyhatása, a vidék kiessége, nagysága s egyéb természeti adományok tekintetében majdnem mérközik a Keszthely mellett vétkes gondatlanság miatt parlagon heverő mind eddig ismeretlen héviz *) fürdőhelylyel. Bocsássanak meg a tisztelt olvasók e kitérésért. A ki az említett héviz fürdő temérdek természeti előnyökkel megáldott környékét ismeri, annak azon forró vágy ébred keblében, vajha annak is báró Sina Simon lehetne birtokosa. A héviz mellett még több csekélyebb jelentőségű fürdőt is említhetnénk. De térjünk a dologra:

A víz fölülete, a kőnkén-szesz fejlődése miatt folytonos rezgésben van. A víz átlátszó tiszta, színe kékes.

A múlt fürdőévszakban körülbelül 2000 fürdővendég volt. Nemzetiségre nézve Magyarországból volt mintegy 1000, Morva, Szilézia s Csehországból 600, Gácsországból 150, Ausztriából 30, Oroszországból 50 s Poroszországból 170.

A következő betegségekben legtöbb sikerrel használtatik: csusz és köszvény-, hűdések-, görvélykór-, fémmérgezés-, izomelfogyás-, takhártyalob-, idült kütegek-, csontfene- s bujakórban.

A fürdő-időszak május közepétől szeptember végéig tart.

Az I. osztályu fürdő-díj 15 p. k. a II. 10 p. k. és a III. 6 p. k. Kádfürdő 24 p. k. A múlt fürdő-időszakban összesen mintegy 50,000 fürdő vétetett.

A lakszobák az urasági épületekben vannak. Egy lakszobának napi díja a kiszolgálattal együtt 50 p. k. Julius hót kivéve, a többiben még olcsóbb. A vendéglők jó, izletes s olcsó étkeit sem hagyhatjuk említés nélkül.

Van még itt egy gyógyszertár, nyári szinkör, hol azonban német nyelven hozatik az áldozat Thalia oltárára. — Nem hiányzik azonban egy jól szervezett magyar zene-társulat, melly naponként kétszer a vendégek zsibbatag idegrendszerének felvillanyozására szolgál. Van egy külön postahivatal, egy olvasóterem számos nyelvű hírlapokkal, a magyar lapok száma azonban több is lehetne.

Birtokosának emberbaráti s a közczél pártfogásában hazailag ismert buzgalma kezeskedik arról, hogy lesz idő, midőn Magyar-Teplicz sok kikiáltott külföldi fürdőnek leendő versenytársa.

A mostani fürdő-időszakban egy roppant két emeletes palota adatik át a közönségnek. Megjegyzendő, hogy már is harminczra megy a fürdő-vendégek befogadására készen álló laképületek száma.

A nagy kert is évenként szélesül és diszittetik. Jelenben, egy ház, egy nagy társalgási terem, s egy kávéház s több laképület volt tervezőben.

Ha minden jelesebb hazai fürdő-intézetünk emelésére annyi gond fordítottatnék, úgy nem kellene folytonosan arról panaszkodni, hogy számítalan különböző gyógyhatású s a vidék kiességében a világ leghíresebb fürdőivel versenyezhető fürdőkben gazdag Magyarországból annyian látogatják meg a külföldi fürdőket, Ischl, Badent, Karlsbadot stb. Egyébiránt a vád nem egyedül a kérdéses birtokos urakat illeti, a közönség egy részének balitéletei épen úgy hibáztathatók.

Luppa Péter.

Mantua.

A Mincio- és Etsvonatok, mellyek közt a hadjárat vége felé az osztrák hadsereg állást foglalt, egy rendszert képeznek, mit egészen kell fölfognunk, ha Mantua fontos-ságát kellőleg méltányolni akarjuk. Mielőtt tehát e híres vár leírásához fog-nánk, czélszerűnek tartjuk e rendszert röviden megismertetni.

A Mincio és Ets (Adige) kevés mérföldnyi távolban folynak egymás mögött, s azért egymást támogatják, azaz: egyik folyó a másikat fedezi. — Mindkettőt északról az Alpések, délről pedig terjedelmes mocsárok védik. Ez utóbbi irányban a két vonal távolabbi fedezésére szolgál még a Po folyam is, melly az Etszel csaknem párhuzamos alsó folyásánál jelentékeny mélységgel s gátokkal bír.

A Mincio a Gardató-ból kifolyásától kezdve a Póba ömléseig $6\frac{1}{2}$, az Ets Veronától Legnanóig 6—7 német mérföld hosszú. A két folyó közt a Mincio jelentéktelenebb. Schönhal volt osztrák tábornok véleménye szerint ez sokkal

keskenyebb és sekélyebb, hogysem valami nagyobb szerű taktikai akadály-nak lehetne tekinteni. E vonalok védelmét nehezíti továbbá még azon két körülmény is, hogy a jobb, vagy nyugati part itt-ott magasabb a bal vagyis keleti partnál, s hogy a folyóban több helyt szigetek vannak, mellyeken át az ellenségnek könnyű volna hidat verni. Ellenben az Ets mindenütt legalább 600 láb mély, s átgázolni sehol sem lehet.

A négy erősség: Peschiera és Mantua a Mincio mellett, s Legnano és Verona az Ets mellett, e két folyó védelmi rendszerének olly erős támaszul szolgál, hogy Willisen porosz tábornok nem habozott kimondani, miszerint párja nincs egész Európában. Mantua, úgyesen fölhasznált kedvező fekvésénél fogva, a négy erősség közt legerősebb. A Mincio itt tó módjára kiterjeszkedik, s két szigetet vesz körül. E szigetek egyikén fekszik Mantua városa, mellynek kiterjedése sokkal jelentékenyebb, mint lakosai száma (32,000) után gyaníthatnók. A másik sziget Il Te, Mantuától délre fekszik, s egy elsőszalt tábort képez, melly több mint 30,000 ember befogadására alkalmas. Nyugatról és délről a Mincio-tó, a lecsapolási kísérletnek szándékos vagy nem sikerülés miatti elhagyása folytán, feneketlen mocsárrá változott. Kelet és észak felől a tó megmaradt, s mélysége miatt bizonyára senkinek sem jutna eszébe a két szigetre jutást más uton megkísérteni, mint a meglévő töltéseken át. Illy töltés öt van: három a jobb vagy nyugati, s kettő a bal vagy keleti parton. E töltések mindegyike előtt a másik parton egy hidő van, úgy hogy a várórség egyszerre öt felől tehet kiütést. A halparti várműveket képezi a György-váracs, melly egy 2,700 láb hosszú hid fedezésére szolgál; a jobb partiakat a fellegrvár, a Pradella szarumű (Hornwerk), s a Belfiore és Pietola váracsok. Maga Mantua erős várművekkel bír, s az elsőszalt tábor erősségét a Miglioretto város tetemesen emeli. A Mincio vize Mantuanál, azonkívül, hogy rendkívül széles sánczárkokat képez, még más

A regényes Vág-völgy: Tepliczi fürdő.

*) A forrás területe több mint 2000 □ öl.

Mantua.

szerepet is játszik. A töltések, melyek a Minción átvonulnak, zsülipekkel vannak ellátva, melyek által a víz összetörasztható. A tó felső részét megtorlasztja a Punto Molino, alsó részét a Tosso Pajolo. Az áradási vidék, melyet Pietola és Miglioretto váracsoktól vízzel el lehet borítani, jelentékeny kiterjedésű, s e miatt az erősség bekerítése egy egész hadsereget igényelne. Ezen esetben az ostromló sereg felének a bal, másik felének a jobb parton kellene táboroznia, s az ostromló vezérenek mindenekelőtt arra kellene gondját fordítania, hogy a kettős tábor összekötésére hidakat veressen. E mellett azonban mindkét ostromló tábor az ostromlottak általi megveretés veszélyének volna kitéve. Ugyanis a Mincio Mantuától északra és délre olly széles, s partjai olly mocsárosak, hogy hidverésre alkalmas helyet csak nagyobb távolban lehetne találni, miért is kiútás esetére egyik partról a másikra nem lehetne elég gyorsan erősítést küldeni. Mantua előőrhelyei *Brescello* és *Borgoforte* a Po mellett, s a *Curtatone* vonal melly oldalállást képez.

Mantua igen régi város, állítólag Róma építése előtt 400 évvel a hetruskok alapították volna. Itt született Virgil, a nagy római költő, kire a „Virgil-tér” és egy a Piazza del Argine-n fölállított márványoszlop emlékeztet, tetején a nagy költő bronzmellszobrával. A 11-ik században a Cannossák birtoka, 1328-ban a Gonzagák uralma alá került, kik itt ritka fényű udvart tartának. E hercegek, mint a német birodalom hűbéresei, a spanyol örökös háborúban azon hűtlenségi bünt követték el, hogy a francziák részére álltak, s e miatt 1708-ban elűzetéssel lakoltak. Mantua jelen erőssége részben mindenesetre a Gonzagáktól származik, befejezését azonban az osztrák uralom alatt nyerte. I. Napoleon, ki ellenségei erősségeivel rendszerint nem sokat gondolt, csupán kettőtől szólt tisztelettel: egyik Danzig, a másik Mantua. Ez utóbbit 1796–1797-iki hadjáratában tanulta ismerni. Mantua akkor nem fegyverrel, hanem kiéheztetés által vétetett be. 1848-ban Károly Albert szárd király megkísérlé, e várat lovassággal bevenni, de sikeretlenül.

Valószínű idő-proféták.

(Végt.)

2. Allatok. A négy lábúak közül többen nyugtalanságuk és sajtóságot mozdulataik által előre megjósolják a bekövetkezendő időváltozást. Ha a lovak nyakukat kinyújtják, sokat nyeritenek, kitágított orrlyukakkal lélekeznek, s a legelőn fejüket lehajtva összecsoportosulnak, esőt várhatunk. Ha a juhok a legelőn ide s tova futkosnak, s nyugtalanul ugrándoznak, az időváltozás bizonyos. Rosz időt várhatunk, ha a szamarak füleiket előre lecsüggesztik, vagy ha falhoz vagy fához dörgölöznek. A sertések ha rosz időt éreznek, nyugtalanok, erősen rőfögnek, s az ólba vonulnak. Eső előtt az ebek álmosak és lusták, egész nap a tűz mellett hevernek s az étel iránt ellenszenvvel vannak, kivéve a fűvet. Ha a macskák vidorságukat elvesztik, s a házban maradnak, rövid idő alatt nedves vagy szeles idő fog beállni. Ha végre az egerek és patkányok szokatlanul nyugtalanok, s az egerek a mezőt és vermeteket elhagyják, bizonyosak lehetünk benne, hogy legközelebb eső lesz.

Ha a békák lyukaikból nagy számmal előjönnek, — ha a giliszták a földből kimászhatnak, — ha a vakondok a földet szemlátomást több helyet felturják, — ha az ökrök előlábukat nyalogatják, — mindez esőt jelent. A szalonkák, rigók és más vándormadarak kora megjelenéséből zordon télre lehet következtést vonni. Bagolyhuhogás rosz időben, küszöbön álló szép időre mutat. A kék cizenege kétségtelen időváltozást jelent. Dr. Thornton állítja, hogy néhány év előtt volt neki egy kék cizenegeje, melynek kék tollán, esős időben zöld, szép időben pedig, ha eső közeledett, szürke vonás támadt.

Ha a darvak rendkívül magasan, csendesen és sorban repülnek, ez szép idő előjelének tartatik; ellenben ha rendetlenül repülnek, s gyorsan nagy lármával visszazállnak, szeles időt várhatunk. Ha a madarak a fővényben szokottnál gyakrabban fürdenek, eső közeledik; ugyanezt jelentik a kakasok, ha szokatlan időben kukorikolnak. Ha a pávák éj idején kiabálnak, az eső nem fog soká késni. Ha a hollók a légben magasan ide s tova repkednek, s ha az éneklőmadarak késő estig énekelnek, az idő szép marad.

A békák brekegése szép időt jelent. Ha a ludak és kacsák nyugtalanul ide s tova repkednek, a vízben gyakran bukácsolnak, vagy nagy lármát csapnak; továbbá ha a galambok házaikba lassan visszatérnek, bizonyosak lehetünk benne, hogy másnap esni fog. Továbbá esőt vagy szelet jósolnak a verebek, ha sokat csiripelnek; a fecskék, ha nagyon alant repülnek, s ha repülés közben szárnyaikkal a víz tükrét érintik. Ha a pacsirták vagy sasok magásra felszállnak, s ott hosszabb ideig lebegnek, — ez rendszerint szép időt jelent. Jégmadár megjelenése is ugyanezt jelenti. Ha a varjak későn mennek alunni, jele, hogy legközelebb esőnk lesz; ennek oka világos: a varjak kukaczkok és gilisztákkal táplálkoznak, ezek pedig, főleg az utóbbiak, az esőt megelőző este szoktak előbujni.

A rovarok, melyek minden légköri változásra nagyon érzékenyek, igen jó időjósok.

Ha a szunyogok alkonyatkor összecsoportosulnak, és mintegy oszlopszerűleg forognak, bizton számíthatunk jó időre. Ha napnyugta előtt a szabad légben fel s alá repkedve mintegy játszanak, forró napunk lesz, de ha ezt árnyékban teszik, nyehé, meleg esőt várhatunk; ha pedig az arrajárókat megcsipkedik, sok eső, vagy hideg napok fognak bekövetkezni.

A pókok mindenféle rovar közt tán legbiztosabban megjósolják az időváltozást. Egy „Taschen-Barometer” című kis német munkácskában e tárgyról következő észleleteket olvastunk: E megvetett kis rovar az időváltozást 10–12 nappal előbb megjósolja. A következő észleletek szolgáljanak e tekintetben némi ntmutatásul. Ha az idő szélre vagy esőre akar fordulni, a pókok hálóját végszálaikat, melyeken az egész háló függ, nagyon rövidre húzzák össze, s gondosan megerősítik. Ellenben ha a hálók végszálaai igen hosszak, 10–14 napig tartó derült időt várhatunk. Ha a pókok nem munkálkodnak, közönségesen eső szokott beállni; de ha eső alatti időben dolgoznak, ez annak a jele, hogy az eső csakhamar megszűnik, s rá tartós jó idő következik. A pókok rendszerint minden 24 órában valamit változtatnak hálójukon. Ha ez estefelé 6–7 óra tájban történik, azt jelenti, hogy a bekövetkezendő éj derült és nyugott lesz.

Ködös és nedves időre lehet kilátásunk, ha a legyek csipnek, és nyugtalanabbak, mint rendesen. Sok rovar elveszti hallását, ha légmérsékletük megcsökken, s ha ez a fagyponthoz közeledik, elvesztik eszméletüket, és táplálékot nem vesznek magukhoz. A hangyák nevezetes kivételt képeznek e szabály alól, mert ezek nem merevednek meg, míg a hőmérő 27 F. fokot nem mutat. Ha a méhek nem rőpködnek szerte, mint rendesen szoktak, hanem a kasban benn vagy kívül rajta maradnak, az eső nemsokára beköszönt.

Nyáron át könnyen megtudhatjuk előre az időváltozást, ha a hangyák mozdulatait figyelemmel kísérjük. Minél szebb idő van, annál szorgalmasabbak e parányi állatkák. Egy híres természetbúvár a következő esetet beszéli el: Egykor szemlélgeté a hangyákat, mint hurezolták elő d. e. 11 órakor tojásaikat, s szokásuk ellenére már d. u. egy órakor ismét visszahordták azokat a legnagyobb sietséggel. Minthogy a nap épen forrón sütött, s az ég tökéletesen derült volt, semmikép sem tudta ez eljárás okát kitalálni; de csodálkozása mintegy félóra múlva megszűnt, — az ég hirtelen bebortult és erős zápor esett. Kétségkívül ez volt oka a kis hangyák rendkívüli tevékenységének. Ők pontosan megérzik az eső közeledését, s ahhoz alkalmazzák magukat. — Ki a hangyák mozdulatait folytonos figyelemmel kíséri, aligha téved a legközelebbi idő minőségének meghatározásában.

A nádályok (piócák) hasonlóan igen nagy mértékben bírnak azon sajátsággal, hogy az időváltozást előre megjósolják. Derült hideg időben a piócza mozdulatlanul, csigamódra összetekerőzve marad az öt záró edény fenekén. Ellenben esőzés vagy havazás előtt az üveg felső részére mászik, s hosszabb ideig ott marad, ha az esőzés erős, vagy tartós; ha ellenben csak futó eső van, ismét leszáll a fenékre. Ha az esőt vagy havazást szél is követi, a piócza nagy gyorsasággal tekerőzik maga körül, s mozgása rendszerint csak akkor szűnik meg, ha a szél lecsillapult. Égiháboru közeledtekor rendkívül nyugtalan, s rángatózva csapdossa az üveg borítékát. Nevezetes, hogy a piócza, habár az idő szép, és mi sem a légmérő szerint, sem érzékeink által legkevesebbé sem sejtünk is időváltozást, — ha helyzetét megváltoztatja, vagy csendesen ide s tova mozog, a megfelelő időváltozás 24 óra alatt be fog következni.

Záradékol a beállandó esőzésnek még néhány biztos előjelét említjük meg. Ha folyam vagy rétség fölött este fehér ködöt látunk, melly másnap reggel a nap elötüntére fölszáll, derült napunk lesz. Őt-hat egymásután felszálló ködfelleg esőt jelent. A hol magas hegyek vannak, és a környéket borító köd reggel ezen hegyekre vonul s azok tetejére ül, szép időre számíthatunk; ellenben ha a köd a hegyeken lebeg, s erdőségek felé húzódik, nemsokára esni fog. Általános köd napkelte előtt holdtöltekor, szép időre mutat. Ha ujholdkor ködös időnk van, holdtöltekor, ha pedig holdtöltekor ködös az idő, ujholdkor várhatunk esőt. — Sok esőzéskor a felhők felduzzadnak, s szemlátomást megszaporodnak, különösen pedig zivatar előtt. Ha a báránfelhő közepén át nem látszó, szélein pedig világos, ez hideget jelent, melyet eső, hó, vagy jégeső

követ. Ha a légben fehér vonalokban gyapotpehelyhez hasonló felhők képződnek, szelünk s valószínűleg esőnk is lesz. Ha az ég egészen be van borulva, s alább kis barna felhődarabok uszkálnak, ez biztos jele az esőnek, mely hihetőleg tartós lesz. Kettős felhődadulat mindig esőt, s nyáron zivatart jelent.

Ha szép nap után a fű nagyon harmatos, bizonyosak lehetünk benne, hogy a következő nap is szép derült lesz; ellenkező esetben s ha szél nem fű, az eső nem fog elmaradni. Az alkonyi szép idő jele; de ha e pir a láthatár felett nagyon magasán elterjed, történék ez este vagy reggel, vagy szél lesz, vagy eső, vagy mindkettő. Ha a lég esős időben tengerzöld színt nyer, az eső növekedik.

Ha a levegő ködös, s a napot elhalványítja, vagy ha éjjel a hold és csillagok homályosan fénylenek s a holdnak úgynevezett udvara van, bizonyos esőt kapunk. Ha a holdnak szálltakor halványan tűnik fel, vagy felhők mögött nyugszik le, rossz időre számíthatunk. Ha a hold halvány és zavaros színű, eső lesz; ha veres, szelet, s ha derült időben természetesen látszik, szép időt várhatunk. Ha egész hónapban esős idők járnak, változások az ég kiderül, de az eső néhány nap mulva valószínűleg megújul; ha

azonban az egész hó általában szép napokból áll s változásokkor eső esik, úgy a szép idő négy-öt nap mulva gyaníthatólag visszatér. Ha a lemenő napot aranszínű, s biborszínű vonalok kísérik, a következő nap derült lesz.

Ha a szél irányát gyakorta változtatja, az eső meglehetősen bizonyos. Ha fordulása a nap utját követi, szép, ellenkező esetben rossz időt várhatunk. A szél sipolása vagy zugása biztos jele az esőnek. Északi fényre meleg napok után közönségesen hideg áll be. A csillaghullás szelet jósol.

Eső előtt a fecskék alant repülnek; az ebek álmosak lesznek és sok füvet esznek; a vizimadarak sokat bukdácsolnak, a halak nem kapkodnak a horog után; a legyek nagyon erőszakosak; a békák ide s tova mászkálnak; a vakondok, hangyák, méhek nagyon tevékenyek; a vakondok alant repkednek rovarok után; a sertések, juhok és szarvasmarhák kedvetlenek, s az ember némi nyomást érez kedélyére.

A légköri tünemények számtalanok, s leginkább a kigözlés nagyságától, s a szél iránya és minőségétől függnek. Idejárul még a villanyosság befolyása is.

T Á R H Á Z.

Egy irodalmi cigány.

Meg ne ijedjen senki közölünk — nem róla van szó. Ezuttal idegen földön tapogatózunk.

Németországot is sokáig azon országok közé sorozták, hova Magyarország is az első sorban tartozott, melyekben Vörösmarty-ként

„Jár számkivetetten az árva fű,
Dalt zengedez és dala oly szomorú.”

azaz, hol az író csak halála után kezdék tisztelni s halmozták el dicsőséggel, babérral, életében pedig — nem gondolt vele senki!

Sokáig csak gondolatok, természetes és valóságos aranyhegyek jutalmazták; ez volt azon hazának magasztalva, hol az író kenyerét nem a nyomor könyvével, hanem a felséges bordeauxi borral nedvesíthette meg.

Hát nálunk, a hol a borok királya terem? Alig 15 éve, hogy költőink királya így kiálta fel:

„Költődnek, oh hatalmas Hunnia,
Légytetőt engedsz-e innia?”

De nem mind annyira fénylik, s az utóbbi években merültek fel ott is tények, melyek Franciaországnak e tekintetben nagy kisebbségére szolgáltak. Kitünt, hogy a gazdag Franciaországban is ismerik a költők az éhség nyomorát, és nem csak a kevésbé ismertek, de azok is, kiknek nevét mindenki ismeri. E tekintetben Heine barátját, *Nervall* hozzuk fel. Mig Páris fényes termeiben a téli évszak örömei közt tobzódtak, addig ő egy viharos éj alatt, saját kezével feloldá a kötélkeket, mely élethez csatolta.

Ujabbán pedig ismét egy író szállt Párisban érba, ki végnapjaiban, a szerencsét, jólétet csak képzeletben ismerte. *Privat d'Anglemont Sándor* volt az, kit Párisban irodalmi cigánynak (bohème) neveztek, vagyis oly fajta egyénnek, ki csak a mára gondol s a holnapra nem számít soha. Ő a gyarmatokon született s arczkifejezésében magán viselte eredetének jellegét. Hogy voltaképen írónak nevezhető-e, azt nehéz volna meghatározni. Ha írt, jól írt, csakhogy igen keveset írt. E mellett szellemes férfi volt, egyik utolsó és elképzelt életmódhoz, a semmit nem tevés szenvedélye szárnyát szegé tehetségének, mely különben felküzdötte volna magát az őt megillető helyre.

Szenvedélyes enyelgő, henyéségből szemlélődő, mindig és folytonosan majd egy kötet verset, majd egy kötet prózát volt kiadandó. Szokása volt mondani, barátai csak arra való, hogy rólok könyvet írjon, hogy könyveihez tárgyat szolgáltatassanak neki, s e mellett szerette úgy láttatni, mintha ő nem is tudna a tollal bánni. De ez csak kaczerkodás volt részéről, mert ő a *Siécle* lapban, azután egy „*Industrie inconnus*“ (Ismeretlen ipar) című, általa közrebocsátott könyvben, igen érdekes olvasmányokat nyújtott a közönségnek, melyek telvék kedélyességgel, gunyorral és igazsággal. Az olvasó érezte, hogy e torzképek szerzőjében jeles írói tehetség lappang; de szomorú hajlama a könnyelmű életmódhoz, a semmit nem tevés szenvedélye szárnyát szegé tehetségének, mely különben felküzdötte volna magát az őt megillető helyre.

Az „irodalmi cigányság“ egyik feltéte a szellemdusság, mely jogot viv ki ennek gyakorlására, sőt elismerésére. Franciaországban a szellem: mesterség; a szellemus férfi ott nincs foglalkozás nélkül. *Privat d'Anglemont* is szellemus volt s ebben szabadalmat birt. Legnagyobb hibája volt azonban, hogy néha a szegénység cynismusát szerette mutogatni.

Egyszer meglátták, midőn épen *Milland* szállodájának rácszatáról egy késsel az aranyat vakarta le. „Mit csinál ön?“ kérdé valaki. „Hagyjon békét, *Milland*tól száz sous-t veszek kölcsön.“

Egy téli éjen 1849-ben, reggeli 3 órakor, a Caroussel-tér egy ajtaja alatt összeütközött egy férfival. „Bocsánat, polgártárs (még akkor a párisiak

igly czimezték egymást) — szolt ahhoz — legyen szives, nekem tüzet adni. Az ismeretlen leverte szivaráról a hamut és átnyújtá *Privat*-nak; ez azonban igly szolt: „De nincs ám szivarom!“ s oly jóízűen nevetett mellé, hogy az ismeretlen odaadta neki szivarát.

Privat igen szerette elbeszélni, hogy egyszer, midőn az Elysée-i mezőn egy fa alatt szivarát göngyölgetné, egy hercegné ráismert, s kocsiját megállítva, Julia a nagy cigányt, hogy üljön be mellé. E hercegné szerette őt, mint *Julia* Romeo, s az volt egyedüli ohajtása, hogy őt, vele szolgálait, almás-szürke lovait s 150,000 frank jövedelmét vegye el. Szerencsétlenségére *Privat*-nak e napon csak egy ingujja volt, ezt ő igen restelte, s ennek tudata akadályozá, hogy valami szépet, okosat tudjon e napon mondani. A helyett, hogy elragadó szivre s lélekre ható lett volna, unalmas, bádgyadt volt. Ki is nyitották előtte a kocsi ajtaját s ő ismét gyalogolható, mint előbb.

12—15 évvel ezelőtt sokáig beszélték róla, hogy egy nagybátyja után csinos összeget örökölt. Addig nem nyugodott, míg azt el nem költé. Keleti fényben, pompában élt; szüntelen szolt a zene, folyt a bor, pezsgő körülé. Ez idő volt egyszersmind az ő városnegyedében lakó rongyszedők aranykora; mert ekkor gazdagsága nem engedé, hogy ugyanazon himzett inget kétszer vegye magára; mihelyt az egyiket leveté, azonnal ki is dobta az ablakon, a helyett, hogy a mosónéhoz adta volna.

Mint állítják, éhen halt meg. Őt sohasem lehetett szomoruan, vagy csak rossz hangulatban is látni. Ő szerencsésnek mondható; éjeit utóbbi időben legtöbbnyire valamely hidoszlop alatt, vagy szeneshajóban tölté, s ha valahol egy kis pénzt sikerült felhajtania, mennyországi meglegedés, boldogság sugárzott arczáról. Semmi nem bírta megzavarni jó kedvét, jó hangulatát, — csak az, ha csizma nem volt! Csak midőn meztláb kelle járnia, akkor sajnálta, hogy nincs 50,000 frank jövedelme.

Mindenki szerette, mert soha senkit sem bántott. Ép oly különös volt halála is, mint élete. Az írók társulata kieszközlé egy magánkórházba felvételét. Utolsó lehelletéig megtartá bátorságát és lelke teljes erejét. Az ágyához közelgő paphoz igly szolt: „A vallásnak, melyben éltem és meghalni akarok, nincs szertartásokra szüksége. Én a nagy *Svedenborg* tanítványa vagyok. Menjél ön, az én lelkem nem gonosz és hiszem az ő halhatatlanságát. En senkivel sem tettem olyat, mit nem akartam volna, hogy ő tegyen velem — és sohasem aggódtam a holnapról.“

Néhány barátjával társalgott azon pillanatig, midőn hangja megtört, s akkor e szavakat mondta: „Tegyétek kezeimet keresztbe melleim, nyujtsátok ki lábaimat, s aztán hagyjatok egyedül; jó a halál, össze akarom szedni magamat.“ Ezek voltak utolsó szavai, s fél óra mulva nem élt többé. Boldog ember! s mégis — szegény „irodalmi cigány!“

Irodalom és művészet.

+ Megjelent: „*Vadászat mestere*“, önképző gyakorlati utmutatás a vadászat kedvelői számára, vagyis rövid foglalatja mindazon elméleti szabályoknak, melyek megtanulása mellett a vadászatot bárki a siker gyönyörével gyakorolhatja. Saját és egy ötvenéves vadász tapasztalataiból, s jeles kutfők nyomán írta *Cserszilevsky* Ákos. Pest, 1859. Kiadja *Heckenast* G. 8-rét 277 lap. Ára 1 ft. 50 kr. újpénz. A vadászat nemes időtöltés, mely nálunk is mindenkor kedves volt; hisszük azért, hogy e munkának nagy kelete lesz.

+ (*Szathmári Károlytól*) nemsokára egy regény fog megjelenni e czim alatt: „*Isabella*.“ — *Abonyi* Lajos is dolgozik ez új regényen, melynek legérdekesebb alakja „a népdalok egyik hőse“ leend. — Hát a „Népdalok könyve“, mely már a mult nyár óta készül, mikor lát napvilágot? Tán fel lehetne a kérdésre valaki egy fölkiáltással.

+ (*Hindy Árpád az „Ibolyák“*) című költeményfüzér szerkesztője, föl-kéri ivtartóit, hogy miután a nevezett mű kikerült a sajtó alól, iverket mi-

előbb beküldeni sziveskedjenek. — A tiszta jövedelem a magyar Akadémia pénzalapjának növelésére fordított. A mű kapható szerkesztőnél mint tulajdonosnál, zöldkert-utca 2. sz. alatt. Ára 1 ft. uj p.

△ Megjelent Szegeden: „Nemzetgazdasági események, különös tekintettel Szeged jövőjére. Írta Bodnár István. A „Szegedi Hirmondó“-ban fe címmel megjelent értekezés külön lenyomata. A munka jövedelme a ballassa-gyarmati nemzeti iskola javára lesz fordítandó. Ára 30 kr. uj pénz.

+ (A Hevesmegyei gazdasági egyesület Kenessey Kálmának) a „Szegedi Hiradóban“ megjelent „Arany szabályok“ című koszoruzott művét 5000 példányban kinyomatta, s azt a földmivesek köz ingyen ki fogja osztani.

△ (A „Győri Közlöny“,) mely elelőtt egy ideig Óvárott nyomtatott, jövőre ismét Győrben fog nyomtatni, s ezáltal előbbi alakját is visszanyeri. Ezután minden vasárnap- s csütörtökön reggel pontosan kiadatik, a mi a Győrben nyomtatás által lehetségessé is válik. Főmunkatársa Beöthy Károly leendő, ki a lap szellemi részét kezeli. Jövőre a többszöri hirdetéseknek is engedni fog a beiktatónak bizonyos százalékot a díjakból.

+ (A „Tárogató“) második füzeté is megjelent, következő tartalommal: gr. Schlick cs. k. tábornagy életrajza, képpel. Az olaszországi háború, összevont elbeszélésben, két képpel, melyeknek egyike a buffalorai hidoni átmenetet, másika a castenedolói főhadiszállást ábrázolja. B Benedek altá-

giában a lakosok számához mérve több lap jelenik meg, mint a legnépesebb s legmiveltebb német tartományban: Szászországban. Ellentett például hozzhatjuk fel a nápolyi királyságot, melynek félszigeti részében egyetlen politikai lap lát napvilágot; míg ellenben az annyira hanyatlott Spanyolország egy Madridjában csak politikai lap 22 jelenik meg.

+ (A magyar népszimű N.-Szebenben), ugy látszik, igen kedves fogadtatásban részesül. Erre vonatkozólag a „S. Bote“ közelebbi számában következőleg ír: „A magyar színtársulat vaudeville-előadásai a közönség részéről elismerésnek örvendenek, s méltányolva van mind a gond, mi a kiállításra fordítottak, mind a buzgalom, melylyel egyes színészek földadataiknak megfelelni törekednek. A „Vén bakancsos“ és „Szökött katona“ igen kielégített. Tetszik nekünk ez a természethű és vonzó előadás, melylyel a működők, az erőteljes és erélyes magyar jellemet nemes gonolkozása és egyszerű, szeretetreméltó becsületességével ábrázolják.“ stb.

+ (Fioretti k. a.) ki legközelebb nemzeti színházunknál vendégszerepelt, Sz-Pétervárra hét hónapra tizenhétezer forinttal van szerződötve.

+ (Rogert, a híres párisi dalművészt nagy szerencsétlenség érte.) M. hó 27-én reggel 7 órakor vadászni ment Villers-sur-Marneban levő mezei lakának parkjába. Itt, hogy egy sövényen átléphessen, jobb kezével puskája csövének nyílására támaszkodott. A fegyver e közben véletlenül elsült, és a lő-

vés karjának alsó felét szétzúzta. Laborie és Huynier orvosok, kik rögtön odahivattak, az amputatiót kikerülhetlenül állíták. Roger azt bátran és szerencsésen kiállotta, s állapota jelenleg annyira megnyugtató, mennyire csak hasonló körülmények közt lehet. A műtét alatt, mint írják, chloroformot szivatnak vele, s a szenvedő művész bódult állapotában hangosan énekelt. Fiorentino tárczairó, ki jelen volt, megigérte, hogy olly operaszöveget ír számára, melyben mint Olaszországból hazatérő félkezű harcosnak lesz szerepe.

+ (Pályázat.) A pesti műegylet ez idei közgyűlése határozata szerint 60 aranyból álló pályadíj tűzetik ki egy, a művészet-ről szóló magyar eredeti munkára. A pályakérdés e következő: „Írassék meg a magyar honi művészet történelme, a jelesbb hazai (akár itt született, akár itt élt) művészek életirásával, s a művészeti iskolák rövid szabatos jellemzésének előbocsátásával, világos népszerű nyelven, s különös figyelemmel arra, hogy fiatal művészeinknek ezen munka által helyes önművelődési irány adassék, s bennök nemes dicsvágy ébresztessék s tápláltassék. A pályanyer-

A mantuai vár térrajza.

bornagy rövid ébetrájza, képpel. Napoleon tábornoka. A francia vontesövű ágyu, rajzokkal; ugyan illy ágyu elfoglalását ábrázoló kép. Tarka képek (jellemvonások, adomák, apróbb események a jelen hadjáratból.)

+ (Humboldt Sándor könyvtárát,) melyet a boldogult hű cselédjére hagyott, a porosz udvarnál levő angol követ, Wright 40,000 talléron megvette.

+ (Melyik a világ legnagyobb lapja?) Eddigé a „Times“ volt szerencsés a világ legnagyobb lapjának tartatni; azonban jelenleg e tisztességet másnak kellett átengednie. Ugyanis a new-yorki „The constellation“ című szépirodalmi heti közlöny kiadója, az amerikai függetlenség napjának (jul. 4.) ez idei ünnepére a fenczimzett lapnak egy óriási mellékletét indítá meg, melynek 8 láb 4 hüvelyk hosszú s 6 láb széles. Negyedrétre van összehajtván, s így 8 oldalt foglal magában. Minden oldal 13 hasábból áll, s minden hasáb 4 láb hosszú ugy, hogy az egész lap összes szedetének hossza 416 láb. A papírosnak, melyre nyomatik, rizmája 3 mázsát nyom s 60 dollárba kerül. Az óriási lapot 28000 példányban adták ki s példányát fél dollárjával (1 pft.) árulták. Czime „Az öröm külön lapja;“ tartalma szépirodalmi és elmefuttatás.

+ (A hírlapirodalom Norvégiában) olly magas fokra emelkedett, hogy Francia- és Angolországot kivéve, tán minden más európai városnak előtte áll. Itt a mely városkának 2—3000 lakosa van, már lapjának (és pedig határozott színezetű politikai lapjának) kell lenni. Kiszámították, hogy Norvé-

tes jutalma az említett 60 aranyon felül minden, a munka eladásával származható nyereség, a nyomtatási költségek levonása után. A kéziratok idegen kézzel írva, s a szokásos módon az író nevét tartalmazó bepecsételt, s jelgével ellátott levél kíséretében, mátol számítandó egy évi határidő alatt a műegyleti irodába küldendők. Pest, július 27. 1859. — Közli Ritter Sándor, egyleti titkár.

+ (Szép tehetségű ifju festőnk, Jankó,) mint a Nővilág írja, egy itt keresztülutazó porosz udvari tanácsostól megbízást kapott egy tiszai jelenet lefestésére. A tanácsos személyesen tanuja volt, a mint Szeged mellett több leány és menyecske egy pörlegény által lelocsoltatván, ezt visszalocsolta. E jelenet lefestésével bizta meg az ifju művészt, s a vázlat, mit ez szemé előtt rögtön elkészített, várakozásán felül kielégíté őt. A tanácsos ur biztosítá Jankót, hogy a kép sikerülése esetében azon befolyást, melylyel hazájában bir, fel fogja használni a magyar festőművészetnek a külfölddeli megismertetésére, és lehetőleg terjesztésére. Reméljük, hogy az ifju művész, ha képe elkészül, be fogja azt mutatni a közönségnek a műegyleti képtárlat útján.

+ (Az alkalmi poéták Párisban) rettenetesen haragudznak a békekötésre, miután e miatt az ő „hazafiai“ darabjaikat a színházban eltiltották. Szerzők ugy mint igazgatók folyamodtak Fould urhoz, az államminiszterhez, kárpotlásért, ki azonban azt mondta nekik, hogy: majd ha fagy.

— (Pályázati figyelmeztetés.) Sietünk figyelmeztetni az illetőket, hogy a Vasárnapi Ujság mult évi folyamában az asztalos és szabómester-ségbeli magyar műszavak összegyűjtésére kitűzött pályaművek beküldési határideje f. augusztus hó 31-én telik le. (A pályázati föltételeket lásd V. U. 1858. évi 38. és 40. számait.)

+ (Kolozsvárott állandó zenetársulat) megalapítása van kilátásba helyezve, részvények alapján. E társulat terv szerint a színházi idény alatt a zenekart is fogja képezni.

△ (A gyorsszövő,) mely Röck István gazdasági gépgyárában készült, s melyet annak idejében mi is kiemeltünk, már talált vevőre. Emich Gusztáv, nyomdatulajdonos, szerezte azt meg nyomdája számára.

+ (A Londoni kristálypalotában megtartott Händel-ünnepélyen) első napon 17,109, a másodikon 18,000, a harmadikon 27,060 ember volt jelen. Közreműködött 92 első, 90 másodhegedű, 60 gordonka, 10 fuvola, 10 oboa, 10 klarinét, 10 fagott, 9 trombita, 12 kürt, 2 bombardon, 1 nagy dob, 6 kis dob s at; továbbá 725 sopran, 719 alténekesnő, 659 tenorista, 662 bassista, összesen 394 hangszer, s 2765 torok, ide nem számítván a solo énekeseket és énekesnőket. A bevétel 330,000 pft, a tiszta jövedelem 150,000 pft. volt.

Ipar, gazdaság, kereskedés.

+ (Erdély bányászata) Hivatalos kimutatás szerint a bányászat 1858. évben Erdély földének 0,019^o vette igénybe, azaz 2034 hold és 1069 □ öl területet foglal el, az utóbbi 3 év alatt 37 holddal és 189 □ öllel gyarapodván. Volt összesen 1069 vállalat, mellyek aranyra és ezüstre dolgoztak, ebből 105 kincstári és 964 magán; szaporodás 1856-hoz képest tesz 3-at. Vasbányavállalat volt összesen 80; ebből 22 kincstári és 58 magán; 1856-hoz képest szaporodott 2-vel a magánosak részéről. Más érczerekre 1858-ban volt 8 kincstári és 46 magán, összesen 54 vállalat. Itt a mult évekhez képest apadáást láttunk, és pedig csökkent 3 év alatt 23-mal. Aranymosás volt 111; egygyel kevesebb, mint 1856-ban. Mig a kincstári kamrák az utolsó 3 év alatt munkásságukat még meg sem kétszerezték, a magánvállalatok készítménye csaknem háromszor multa felül az 1856-ki eredményt, ami határozott s igen örvendetes jele a haladásnak. — A mult évi bányatermékek mennyisége és értéke következő:

2850	márka arany 366 ft. 53 ³ / ₄ krjával pp.	1,045,653 pft.
5193	„ ezüst 24 ftval	124,632 „
5	mázsa higany 82 ft. 48 kr.	414 „
1936	„ réz különböző árban	115,776 „
90642	„ nyers vas különböző árban	251,556 „
11439	„ öntött vas különböző árban	86675 „
18956	„ kőszén értéke „	1406 „

összesen 1,626,112 pft.

Ha ez értéket a földterülettel, melyet a bányászat igénybe vett, összevetjük, az eredmény meglepő, mert minden hold csaknem 800 pft jövedelmet képvisel. Ezen érték a hon földének semmi más mivelésre nem alkalmas részéből állítatván elő, elég világosan mutatja Erdély bányászatának fontosságát. — A bányászat, főleg a nemtelen érczerekre, már oda fejlődött, hogy eredményeire nézve sokkal biztosabb számításokat tehetni, mint bármely más vállalatnál; a gazdasági iparokkal szemben pedig határozott biztosságu végeredménnyel bír, nem lévén annyi esetlegességnek kitéve, 1858-ban a bányászzal 9751 egyén foglalkozott; a szaporodás e tekintetben az utolsó három év alatt 14%. Ugyanez évben a bányamunkások közül elveszett 4, nehéz sérülést kapott 6, könnyebbet 61. (K. K.)

△ (A persa féregpör) igen elterjedt néhány év óta a boltokban, melyet Észak-Németországban a levéltetvek pusztítására használnak. Ez nem Persiából, hanem a kaukázusi tartományokból ered; az ott diszró rózsás pártamagból (Pyrethrum roseum) és a halvány pártamagból (Pyrethrum carneum) készítik, és pedig ezek összedörzsölt virágfejből. Mostani elterjedése mellett azonban most már vagy nem is, vagy csak ritkán lehet valódit kapni; hanem, a mit árulnak, e növény-családkhoz tartozó egyéb rokon-növényekből készítik. Ilyen a pipitér, mellynek pora könnyen fölismerhető sajátos illataról, míg a valódi persa féregpör illattalan. A rózsás, valamint a halvány-pártamag, nálunk is megterem; a fűvészkertekbe mindkét növény régóta be van véve; a telet jól kiállják, és minden, nem igen nedves talajban, jól diszlenek. Ujabb időben dísznövényekül is használják. Nagyban természetét Sziléziában megkísértették, és jó sikerrel. Magvát minden valamire való nagykereskedésben kaphatni, s legbiztosabb elsőb cserébe vetni, nagyobb mennyiséget a szabadban, úgyban, lehet természeteni.

△ (Somlyón aligha lesz bor az idén,) július 24-én egészen elverte a jég, melly ökölnyi nagy szemekben hullt alá.

△ (A borok árát) a békehirek nem szállították le. Az elmúlt héten Pestre 2750 akó bort hoztak, 3600 akót keresztül szállítottak, s mintegy 2000 akót eladva, innét kivittek. Érmelléken a bort igen keresik, mert az alföldi kerti-szőlőket igen megvámolta a jég. Aradról szép mennyiségű bort vittek külföldre. Franciaországban is magasán áll a borok ára. Oroszországba nagy mennyiségű bort szállítottak a bécsi nagykereskedők; az orosz főváros annyira a bornak adta magát, hogy most négyszer-öttször annyit fogyaszt, mint azelőtt. (B. L.)

Közintézetek, egyletek.

△ (A magyar Tudományos Akademia) jul. 25-ki ülésében Konek Sándor az uzsora vétségeket tárgyalá statistikai szempontból. Napjainkban a tisztultabb nemzetgazdasági nézetek, nemcsak a földnek fölszabadítását, hanem a

tőke szabad működését, szabad versenyt függetlenítését is követelik. Jelenleg a közéletben törvény szabja meg a kamatláb legnagyobbját, s büntetés van annak megszegésére szabva. De itt a törvényhozás a gyakorlati étellel ellenmondásba jött, mert ez a törvényt minden lépten nyomon kijátszsa; azért mindenfelől szózatok emelkednek az uzsoratorvény eltörlésére. Magyarország épségben maradt régi törvényei az uzsoráskodást a tőke és kamat elvesztésén fölül pénzbírsággal vagy fogsággal büntetik. Az uzsoráskodás leginkább azon vidékeken fordul elő, mellyek pangó kereskedés, csekély pénzület színhelyei. 1856-ban az öt kerületből 259 uzsora-eset volt följelentve; 1857-ben pedig 327. És ezekből 1856-ban 77³/₁₀ — 1857-ben pedig 82 százalék lön befejezve megszüntetési vagy felhagyási határozattal, mi jóval nagyobb arány, mint a minőt akár a büntettek, akár más vétségekre nézve tapasztalunk. Másrészt a bíróság fölmentő ítéletei is gyakoriabbak az uzsora-vétségeknél, mint másutt. Nem csuda, ha meggondoljuk, mi nehéz a mai világban a különféle nyereség-üzlet és az uzsora közt szoros határvonalat húzni, s a tényállást az utóbbi esetben megállapítani. 1856-, 1857- és 1858-ban Magyarország öt kerületében átlag 64 egyén került évenként fenytés alá. Az elítélt uzsorások közt aránylag legtöbb fordult elő az iparúzó és gyárosok osztályából, legkevesebb azok közül, kik egyenesen az uzsorából élnek. A valláskülönbséget illetőleg az elítéltek nagy része, 1856-ban pedig közel fele az izraeliták közül volt, holott ezek különben mérsékelt arányban szerepelnek a bűnvádi kimutatásokban. — Ez értekezés után Szalai István székfoglaló beszéde lön bemutatva, mellynek tárgya: „Az anyag, szellem és lélek közti viszony;“ de fölolvására már nem volt idő.

⊙ (Batizfalvi Samu sebésszi és orthopádiai gyógyintézetében) melly ez évi május 15-én nyílt meg, július végéig 39 beteg talált ápolást és gyógyulást; bejárólagon 46 beteg nyert gyógyítást és így összesen 76 nyertek ott gyógysegélyt. A nevezetesebb gyógyeseteket szakilag leírva az „Orvosi Hetilap“ hasábjain olvashatni.

⊙ (A magyar Erdészegyletnek) van jelenleg 1091 tagja. Egy évi részvény ára 3 ft. 15 kr. újpénz. Az egyletnek tagjain már is 5000 ft. követeleése van.

⊙ (Az Erdélyi gazdasági egylet gyűlését) elnök gr. Mikó Imre ő exca egy jeles beszéddel nyitotta meg, mellyből a következő szavakat kiemeljük: „Nem tehetem, hogy ez alkalmat annak kifejezésére is föl ne használjam, hogy én a közelebbi idők végzetes tanúságában egy nagy erkölcsi intést egy kiáltó ujjmutatást látok nemzetünkhöz arra nézve, hogy fönmaradásunk, erősbödésünk s lehető jobblétünk kezeink közt levő eszközeivel buzgóan, kitartással, az akadályoktól vissza nem rettenő erélyvel igyekezzünk élni: a hol a mi jót tehetünk, tegyük; a melly téren szolgálhatjuk a hazát, szolgálmi siessünk, engedélyezett egyesületeinket hazafias vállvetésünk s nem lankadó munkásságunk tegye az egyéni és közboldogság forrásává, a haza díszének, a nemzet anyagi és szellemi gyarapodásának hathatós eszközeivé.“ A titkári jelentést közölni fogjuk kivonatban.

Közlekedés.

⊙ (Az államvaspálya-társaság) a czegléd-szolnoki vasutat a tiszai vasutársaságnak átadván, a szerződésben ki lön kötve, hogy ennek folytán az állam kezessége az első iránt kisebbedni, a tiszai vasutársaság iránt pedig nagyobbodni fog. Az államvasutársaságnak, mint lehető legnagyobb összeg, 77 millió pft. (200 millió frank) volt biztosítva. Az illető leltári számadások hitelesítése után az államvasutársaságtól végleges határozat szerint 1,339,155 ft. 14 kr. pengő pénz, vagyis 1,469,113 ujp. (3,634,169 frank) fog levonatni, s a tiszai vasutársasághoz iratni.

△ (Az ujszöny-székesfehérvári vasut) építését a legszorgalmasabban folytatják; több helyen a sineket is lerakták, miután a földművek már mindenütt be vannak fejezve.

△ (Az aradi távírda-állomás) az éji szolgálatra is nyitva áll, a feldkirchiben pedig teljes nappali szolgálatot szerveztek; ellenben a pusztapéteri vasuttávirda levélközlekedést nem fog felvenni.

⊙ (Bécs és Konstantinápoly közt) eddig hetenkint két posta járt; indult pedig Bécsből hétfőn és csütörtökön reggel. Most egy harmadik járatot is életbeléptetnek, azon időre, míg a dunahajózás tart; ez hetenkint egyszer, hétfőn este indul Bécsből, s Aradon, Szebenben, Bukuresten, Ruscukon, Várnán át fog járni s azon tul a Lloyd gőzösökön menvén, a következő hét keddi napján ér mindenkor Konstantinápolyba.

Mi ujság?

⊙ B. Sina Simon a simontornyai izraelitaközségnek imaház építésére egy telket adott, mellynek birhatásáért azonban a községnek a m. miniszteriumhoz kellett folyamodnia, mivel a törvény nem engedi meg, földbirtokot szereznie.

— (Jókai Mór) mult héten rövid kirándulást tett a vizek világába, Grűfenbergbe, honnan testben lélekben felfrissülve tért vissza körünkbe. Az „Ústökös“ legujabb számában ennek következtében Kakas Márton hazánkfia egy melancholikus vízi nótát bocsát közre, mellyet jó lesz elolvasni.

⊙ (A Szentháromság-szobor,) melly a pesti belvárosi plebania-templom előtt lesz fölállítva, nemsokára elkészül. Magassága 50—56' lesz, s kivitelére 40—45000 ft. van határozva.

△ (A lipótcárosi templom sekrestyéje) a jövő télig annyira elkészül, hogy isteni tiszteletet tarthatni benn. Hány század mulva lesz egészen kész e nagyszerű épület, melly Pest városnak egyik fődíszét képezendő, azt még most lehetetlen megmondani.

^ (A tót evang. templomot Pesten) a jövő tavasszal el kezdik építeni. Nagyszerű tervét összességben kell huzni, úgy hogy az egész az építésre meglevő 60—90,000 ft. tőkénél többre ne kerüljön.

⊙ (A pesti izraeliták új imaházát) jul. 29-én este kísérletkép kivilágították. A benyomás meglepő volt. Ötszáz láng terjeszté a világosságot, mely az épület nagyszerű belsejét s gazdag díszítményeit egész pompában szemlélni engedé.

+ (A kegyesrendiek főgymnasiumában Pesten) mult hó 28-án tartott meg az énekpróbatét, mely a tanuló ifjúságnak e tekintetben tett igen szép előmeneteléről mint máskor, úgy most is, tanuskodott. E gymnasiumi énekiskola Szepešy Imre tanár ur buzgalmának köszöni eredetét, ki annak vezetőségével is nem csekély érdemet szerzett magának.

+ (A dalárda) aug. 15-én Visegrádra kirándulást teend.

+ (Toldi Jánost a „magyar Herkulest,“) mint a „Hölgyfutárban olvastuk, nem hagyja békével pihenni birkozási viszketege. Miután a küzdelem a Minció mellett bevégeződött, Toldi a béke daczára sikra száll küzdeni, hogy magának pénzt, embertársainak pedig, kik vele mérközni bátorokodnak, azon dicsőséget szerezzé, miszerint — mint jó czopfos magyarsággal mondanók — általa földhöz üttetessenek.

+ (Casanova majomszínháza) megkezdte működését a Beleznay-kert cirkusában. Az ott alkalmazott tanult kutyáknak és mivel majmoknak bő alkalmuk van naponként újabb babérokat szereznii a művészet pályáján. Nézőjök, hallgatójök tömérdek.

△ (Balaton-Füreden) a fürdővendégek száma július 19-én 584 volt; tehát jóval kevesebb, mint tavaly ilyenkor.

△ (A megsebesült osztrák harcosok javára Konstantinápolyban) 11,000 ftot gyűjtöttek.

△ (A Budán építendő országos tébolyda) egyike lesz a legnagyobb-szerű épületeknek — de csak, ha egészen elkészül. A terv szerint homlokzata 190 öl lesz, s az egész 400 beteget képes befogadni. A költségvetés folytán létesítésére két millió négyszázezer forint van helybehagyva. Egyelőre azonban csak egy nyolczadrészben lesz kiépítve. Nagyon félt, hogy a terv nagyszerűsége miatt sohasem készülhet el egészen, a mikor aztán örökre egy félbe maradt csontkaépület alakját viselendi magán. Illyen Pesten a Károly-kaszárnya is, mely terv roppantsága miatt csak egyik felől készülhetett el, hátulso homloka pedig tán még századokig ékteleniteni fogja Pest három utcáját. Illyen az üllői uton álló József-árvaház is, mely az utcának s önmagának is nem valami nagy díszére válik stb. stb.

⊙ (Szegények árverése.) Sveiczban, Wangs városban, július 7-én a községi előljáróság árverést tartott, mellyen a segélyre szorult öregeket, s gyermekeket stb., egy évi kitarásra a legcsekélyebb kitarási díjért az illetőknek kezökhöz adták.

△ (Az újdondások nyomora.) A háborunak vége, a béke beállt, a külföldi lapok üresek, az egyetek e hőségben szünetelnek, az Akademia szintén szünnapjait tartja, a színészek többnyire szabadságon vannak, a művészek s a nagy urak, kik egy kis szelet csapnának, miről aztán beszélni lehetne, fürdön, falun s a zöldben hüselnek; a bérkocsisok, kofák szunyodoznak s nincs kedvük czivakodni. — Valóban szükség napjai ezek az újdondásra nézve, kinek be kell tölteni rovatát, történik vagy sem valami. Csupán a sürűen következő elemi csapásokról lehetne bőven írni, hanem ezeket még a vidék természetben is ismeri, sőt meg is elégette.

+ (Az ugynevezett kos- vagy vidrahajóról,) mellyet jelenleg Angolországban készítenek, s melly háborukban mint romboló eszköz fog használtatni, angol lapok következőleg írnak: „Képzeljünk egy vízben uszó, tűz és golyó ellen biztosított szörnyet, melly földézetéről hat angol mérföldnyire elható száffontosakat röpit ki, gőzerővel tetszés szerint kormányozható, és mindent, mit a víz színén talál, ellenállhatlan hatalommal a mélységbe sülyeszt. És ez nem pusztá ábrándkép; meglehet, hogy nem fog minden várakozásnak megfelelni, de annyi bizonyos, hogy építették, és a jövő nyárra alkalmasint tengerre is száll. Ezen iszonyu romboló eszköz maga sérthetlén. Ha a golyók épen keresztül furják is vaslemezeit, eleje és hátulja darabokra szakítva, s az egész jármű úgy tűnik is föl előttünk, mint egy idom-talan test, azért a hajó vigan fog a habokon uszni, és mitsem veszít hatalmából. Azt állítják, hogy ha ágyugolyók helyett lökésekkel akarja ellenét megsemmíteni, a legnagyobb sorhajót három perc alatt képes lesz fénékre sülyeszteni, s így az egész angol vagy francia tengeri haderővel, ha szembezállna vele, másfél óra alatt készen lenne, még hírmondó sem maradna belőle. — Ha az angolok csakugyan képesek illy járművet építeni, kérdés: hát minek félnek annyira a francia invasiótól?

— (Szép tett.) Nádasdon (Baranyamegyében) történt, s röviden ebből áll: Egy szegény özvegy kádárné, kinek 7 élő gyermeke van. Pécselt levén, este későn hazaérkezvén Nádasdra, a mint az utcán leszállt, a tárcáját, mellyben 300 pft. és több érdekes iromány volt, elvesztette. Másnap kétségbeesetten Pécsváradján a cs. k. szolgabírói hivatalnál és a helybeli plébánosnál jelentette, kérvén annak kihirdetését; a mi meg is történt. Kiváltkép a helybeli lelkész ur vasárnap a szószékről igen lelkére köté hiveinek, hogy a ki megtalálta, keresztyéni kötelességének ismerje, azt kézbesíteni; igérvén a megtalálónak 20 pftot. Nagymise után egy szegény sorsu kisházas ember jött az özvegy asszonyhoz, ki az elveszettet megtalálta s minden hiány nélkül kézbesítette. A szegény özvegy asszony az ígért 20 pft. helyett 30 pftot ajándékozott a becsületes találónak. — S. P.

— (Magyar építész-növendék kitüntetése.) Minap közöltük e lapokban azon hírt, hogy szép tehetségű hazánkfiá, a 22 éves Sskalnitzky Antal a bécsi Rudolphianum épület tervrajzánál a második díjra érdemesítettett. Most e fia-

tal építész ismét új kitüntetés érte külföldön. A berlini „Volkszeitung“ jul. 23-ik számában olvastuk e napokban: „A kir. építészeti akademia két növendéke u. m. Sskalnitzky Antal ur Lakról Magyarországból és Mendthal Rudolf Königsbergéről Poroszországból, ez intézetben tanusított szorgalmuk elismerésül a kereskedelmi minisztertől az int. igazgatóság ajánlatára az épít. akademia ezüst díj-érmét nyerték.“ — Ezenkívül az akademia, még 150 tallér értékű építészeti szakkönyvekkel tisztelte meg nevezett hazánkfiát. — Örö-münkre szolgál, e tényeket megemliteni s e szép reményeket ébresztő fiatal tehetségre a magyar közönség figyelmét előre is felhívni. Mint halljuk, Sskalnitzky ur, mihelyt európai mű-utját bevégezdi, visszajő körünkbe s hazai műépítészeti érdekeinknek lépend szolgálatába. Szivesen látandjuk, tökép ha növekedett ismereteivel együtt hazafiui érzületét is sértetlenül hozza vissza magával.

— (A fa-saruk czélszerűsége.) Illetékes kéztől e sorokat vettük e napokban: Aratóim közöl egyet fasaruban látván dolgozni, két körülményre lettem figyelmes. Először, vajjon csakugyan olly czélszerű-e az, milyenek a „Vasárnap Ujság“ egyik számában hirdettetett? Másodsor, vajjon részesül-e kedvező fogadtatásban a magyar munkások között? czélszerűségéről saját szememmel győződtem meg; mert az említett földművelő egész nap fasaruban aratott, s midőn a többiek lábsérülésről panaszkodának, a fasarus atyafi szájából legkisebb panaszt sem lehetett hallani, sőt ugylátszott, hogy napjában többször friss zöldfüvet tevén sarujába, ezáltal a rekkenő meleg-ség daczára, lábait az izzadástól is megóvta, s a hüvösség kellemetességében részesítette. A többi aratók kedvetlen, szánakozó mosolylyal tekintettek a szokatlan lábbeli birtokosára, később azonban felhagytak gunyolódásaikkal, s egy nyakas öreget kivéve, abban állapodának meg, hogy ha Isten életöknek kedvezend, a jövő évi aratást ők is ezen szokatlanul olcsó és czélszerű lábbeliben teljesítendik. — Az aratás közben, magán ügyeim tekintetéből Erdélybe kelletvén utaznom, N.-Váradon megállapodtam, s innen a fasaru-gyár megtekintése végett, az ugynevezett hájói fürdőbe kirándultam azon gondolat-lal, miszerint aratóimat váratlan ajándékkal fogom meglepni a gyárból vásárlandó néhány fasaru elküldése által. — Vásárlás közben megtekintettem a gyárnak jelentékeny készletét, s láttam a munkások számára készített fasarutól kezdve, mindenféle sarukat, izlés tekintetéből olly szépeket s elegánsokat is, mellyeket a legcsinosabb hölgyek sem szégyenlhetnek felhuzni, ha nedves és hideg időben, lábukat az átnedvesülés és fázás ellen megóvni akarják. — Miként a gyárban értesültem, a főraktár Pesten, a régi német színház épületében van berendezve, s a közelebbi augusztusi pesti vásár alkalmával azon jelentékeny készlet, mellyet valódi élvezettel végig vizsgáltam, a főraktárban leend, hogy a vidéki kereskedők téli szükségleteiket bevásárolhassák. A fasaruk, mellyeknek nyári munka közbeni czélszerűségéről, az aratás alatt, saját szememmel meggyőződtem, ősszel és télen talán még hasznosabbak és czélirányosabbak; mert a mellett, hogy olcsók és tartósak, a nedv és hideg ellen megóvják a lábakat, s ezáltal az egészségre jótékony befolyással vannak. Én a munkásaim számára ajándékol vásárolt fasarukat elszállítás végett, a vaspályára feladván, Erdélybe indulásom előtt egy pár pillanatra tollat vettem kezembe, hogy felhívjam a közönség figyelmét, ezen új és általán czélszerűeknek tapasztalt lábbeliekre, mellyek gazdálkodási és egészségi szempontból a pártolást megérdemlik. Egy vidéki házbirtokos.

— (Egerből azon tudósítást veszszük,) hogy mióta a nagylelkű érsek intézkedései folytán az évek előtt fenállott, de a czélnak meg nem felelt nő-növelde az Angol szüzek vezetésére bízott, a nőnövelés igen jó lábon áll. Szintugy érzik az egriek azon intézkedés jótékonyosságát, minélfogva az u. n. városi ispotály elhagyatott állapotából Irgalmas szüzek felügyelete alatt álló kórházra lón átváltoztatva. Tudósítónk nagy elismeréssel nyilatkozáván e két intézet czélszerűségéről, azon ohajtását fejezi ki, bár e tősgyökeres városban a társadalmi élet és szellem kifejtésére is minél alkalmasabb eszközök létezzenek. Erre nézve igen megfelelő a czélnak egy színház, a minek elő-állítására, tudósítónk szerint, nem volna nehéz feladat. Van ugyanis Egerben az érseki lyceum épületében egy nagy, pompás díszkiszlettel ellátott, s a régi időkben tanulók magánhasználatára fölszerelt színház, melly jelenleg használaton kívül, felejtve áll. Nem lehetne-e a művészet ezen kész hajlékát némi áldozattal nyilvános szinteremmé átalakítani? — Különben a városi kasino, újból átalakítva, legszebb pártolásnak örvend. Bizonyosága ez az itt létező társulati és közszelemnek. Termeiben Eger értelmisége gyülekezik össze s tudományos tekintélyek, munkában fáradt hivatalnokok s minden rendű honoratorok szives, bizalmas társalgás és kölcsönös eszmecsere által mint egy család egymást becsülő tagjaivá olvadnak át. Vajha ezt írhatók hazánk minden népesebb községéről.

— S.-A.-Ujhelyről azon tudósítást veszszük, hogy az ottani leány-növelde, több köztiszteletű s tekintélyes férfiu jelenlétében igen jeles közvizsgával zárta be a lefolyt tanévet. A növendékek mind szellemi képességre, mind női munkákban ügyességökre nézve szép bizonyítványait adák a haszonnal eltöltött időnek, magyar és német nyelven igen szép haladást tanusítának. Az új tanév szeptemberben kezdődik.

+ (A Kolozsrárott jul. 26-án tartott löversenyen) az 500 arany állam-díjt gr. Pálfi Pál „Ducrow“ ménje, az aszonyságok díját b. Wesselényi István „Három a táncz“ paripája, a pony versenydíjt gr. Bethlen Béla „Deborah“-ja nyerte el.

+ (Az ifju portugál királyné váratlan haláláról) a lapok közelebbi részleteket hoznak. Mult hó 8-án a királyné férjével egy hadgyakorlaton volt jelen, mellyben új ágyukkal tettek kísérletet. E napon a meleg majd kiállhatlan volt, s a hadgyakorlat csaknem egész napon át tartott, úgy hogy a királyi pár csak este tért vissza. A palotába érkezve, a királyné nyakfájásról

kezdett panaszkodni. E végett eleinte csak egyszerű házi orvosághoz fordult, s roszulléte a közelebbi napokban csakugyan szünni is kezdett, de az enyhülés nem sokáig tartott; betegsége ezután csakhamar súlyosbult, s 16-án vagyis megbetegülése hatodnapján a leggondosabb ápolás mellett is olly aggasztó jelek mutatkoztak, hogy a legroszabtból lehetne tartani. Simas a nagy tekintélyű orvostudor rögtön hivatott, de fájdalom, már késő volt. Este felé már elterjedt azon hír, hogy a királyné élete alig menthető meg. Hiába kísértette meg a híres sebész Barbeza egy igen fájdalmas műtéttel segíteni a magas beteg, siker nélkül maradt az, s a szerencsétlen fejedelemné este 8 órakor, a haldoklók szentségébeni részesülés után, kiadta lelkét. Nemcsak a vigasztalhatlan királyi család, de az egész portugál nép is fájdalommal gyászolja ifjuságában elhunyt királynéját.

+ (A jezsuiták száma Ausztriában.) A jezsuiták létszáma 1849-ben 40 taggal szaporodott, s jelenleg 303-an vannak mindössze. A lakházak száma kettővel szaporodott a múlt évben, u. m. a pozsegi és szatmáival. Jelenleg tehát a jezsuiták osztrák tartománya következő helyeken bir nyilvánosan elismert lakházakkal: 1. Baumgartenberg, 2. Kalksburg, 3. Lincz, 4. Maria-schein, 5. Innsbruck, 6. Pozsega, 7. Pozsony, 8. Szatmár, 9. Nagy-Szombat; 10. Bécs. Európán kívül Dél-Ausztráliában Adelaideban: 11. Clare-Village. Találtnak ezenkívül a jezsuiták osztrák tartományának egyes tagjai szét-szórva Európa különböző tartományaiban s Amerika hittérítő-állomásain, s így a szóban forgó szerzetes tartomány személyzetének létszáma az itt működő külföldiekkel együtt az évre következő: 127 áldozár 99 növendék és újonc, 99 segéd-társ, összesen 325 rendtag. — A jezsuiták Kalksburgi növendéje mind egyre jobban virágzik; jelenleg van benne 120 ifju — a tér szüke miatt több fel nem vétethetvén — köztük magyar 20, legtöbbször magasabb rangú családok ivadékai.

+ (Utóhangok a megszünt háborúból.) Olaszországból egy főhg. Ernő gyalogezredbeli katona írja többek közt: „Ezredünk cigány zenekarája már nincs együtt; a kontrás nehéz sebet kapott, a cimbalmos meghalt, valamint a fekete Hodosy is. Mind a hárman ugyanazon napon estek el, mely ránk nézve olly meleg volt.“ — Állítják, hogy az olaszok a háboru alatt még a reggeli és esti harangzó által is kémkedtek, s tudtára adák a franko-szárd seregnek az osztrák tervét. — A „Gazette di Milano“ szerint a milánói rögtönzött kórházakban július 8-án volt 12,436 sebesült és beteg, kik közül 8070 francia, 1200 olasz és 2066 osztrák. Ezekből meghalt 385 francia, 17 olasz és 159 osztrák. Cremonában van körülbelül 5000 sebesült.

— (Helyreigazítás.) Mult egyik levelemben a bodajki fürdőt illetőleg azon észrevételemet, miszerint ott orvos nem, csak borbély létezik, kérem ugy kiigazítani, miszerint igen is van a fürdőnek orvosa, ki Moóról hetenkint 3 látogatást tesz Bodajkon, és kiből a köztisztviselőben álló dr. Soltész ker. orvos urat van szerencsénk tisztelni. — Ezt kívánja az igazság. V. Gy.

Levelezés.

Komárommegye. Bény, jul. 30. (Tüzesetek. Gazdasági hírek. Helyreigazítás.) E hó folyása alatt halom számra gyűltek a balesetek vidékünkön. Sokszor megemlítettett már a lapokban *Nogysarló* m. v., mely már tömredék szerencsétlenségéről országszerte elhírhedett, mult héten a tűz ismét kitört utcáiban, még pedig kétszeresen egymásután. Hétfőn, azaz f. hó 18-án hat, és utána való szerdán 17 ház minden melléképülettel s sok helyt a már behordott gabonatermészel együtt pusztulásra jutott. Ezt követte ujjlag a tegnapi Magyar-Szölygyben történt tűzvész, mely egy mészlátásnál vigyázatlanságból származott. Siratni méltó a szerencsétlenek helyzete, kikre a jul. 29-ik napja emlékét róttá. Számos család háza s egyéb épületei mellett elveszté csaknem egész évi fáradozásának gyümölcsét. S ime! eszünkbe juttatják mind e szomorú jelek, hogy ne feledkezzünk el tulajdonunkat biztosítani, mert észre sem vesszük, milly könnyedén áldozatra lehet a veszélynek. — A hosszas szárazság után végre f. hó 25-én megérkezett a mit két hó óta olly epedve vártunk: az eső; olly kegyetlen dörgés és villámlás volt éjszaka, hogy az embernek nyugalmat sem engedett. Harmad napig szép csendesesen hullt az eső, s ha másra nem is, legalább a kukorica s burgonya termésre lehet még egy kis reménységünk, de szöleink olly szűken mutatkoznak, hogy más esztendőkön a leendő terméshez képest egy családos gazda állani valónak is félretakarított ennyit. Többi növényzetünkre nézve az eső egészen elkésett. — A Vasárnapi Újság 30. számában közölt tudósításomra nézve, melyben az állittatik, hogy az uralkodó betegség nemeihez képest *ritkán látunk orvost*, nehogy félremagyarázatokra adjak alkalmat, ki kell jelentenem, mikép azon rövid észrevétel „igen ritkán látjuk,“ nem a ker. orvos ur személye iránti célzásból történt, mert tudjuk, hogy sem akaratlanság, sem feledékenység nem oka ritka látogatásainak; e tárgyban ott van a hiány, a min fájdalom, mindekkorig segitni nem sikerült, t. i. a *köznép nem akar ismerni orvost*. A m. kormány e részben eléggé gondoskodott a nép javáról, s a hiba nem az orvost illeti, s mi részünkről inkább azt ohajtjuk, hogy ker. orvosunk, mint hivatásában éjjel nappal készséggel fáradozó férfiú, bár olly anyagi ellátásban állna, hogy látogatását saját ohajtása szerint tenni hetenkint képes lehetne hozzánk. — Ennyit az igazság érdekében. — K.

Egyveleg.

+ (A „Leviathan“ óriás gőzös) pünkösöd óta ismét látható pénzért. Az ujonan alakult részvénytársulat bámulatraméltó haladást fejtett ki e csodahajó felszerelésénél. A vállalkozó építész szerződésileg kötelezte magát, hogy azt f. évi sept. 4-ig teljesen elkészítendi. A vitorlák 12,000 négyzetörf vásznat vesznek igénybe. A két vasból készült segéd-gőzösön kívül, melyek

mindegyike 100 láb hosszú és 40 lóerővel bir, még 20 kisebb naszáddal, 16 darab 20 egész 140 mázsányi horgonnyal és 1000 öl horgonylánczcsal lesz ellátva-e roppant vízi épület. Terjedelméről még csak azt jegyezzük meg, hogy a belső vasrészek befestésére 120, a külső hajófalakra pedig 160 mázsa olajfesték szükséges, és ezen roppant festékmennyiség alig lesz elég egyszeri bemázolásra. Szakértők legjobban bámulják a középső árbocot, mely 130 láb magas és egyetlenegy canadai fenyűszálból van faragva.

+ (Furcsa módja a leánykérésnek.) Egy északamerikai indián törzsnél illetlennek tartják, hogy a legény nappal kérje meg a leány kezét. Ha már valamelyik hajlandóságot érez magában a házasságra, megvárja, míg beesteledik; ekkor meggyújt egy vékony fácskát, s azzal választottja gunyhójába megy. Nagy tartózkodással belép, s az égő fát a leány szájához tartja. Ha ez vonakodik elfújni a lángot, kosarat jelent; ellenkező esetben pedig az összekelés azonnal végbemegy.

⊙ (Mellyik évszakban teremté Isten Ádámot?) E kérdés felett sokat vitatkoztak egykor a tudós rabbik. Némelyek szerint felnőtt embernek s jó étvágygyal teremtett, s szücs gkép őszszel, mert különben, nem ismervén a főzés mesterségét, éhen halt volna, miután a gyümölcs csak őszszel van megérve teljesen. Mások szerint tavasszal kellett a világra jönni, midőn a földön minden ujra éled, és nem őszszel, mely jelképe a hervadásnak, enyészethez. Az idő pedig, midőn szeméit először fölnyitotta, pontban reggeli kilencz órakor volt. Legtöbbek szerint Ádám már születése első napján vétkezett és csak hat óráig volt a paradicsomban; pontban délutáni három órakor üzték ki onnét. Más rabbik szerint azonban hat, nyolcz, tíz napig volt ott; de csak igen kevesek erősítik, hogy Ádám harmincznégy évet töltött volna oda benn. Látni való, hogy még illy tárgyról is lehet vitázni.

+ (Naiv kérelem.) Egy porosz földműves a minap, midőn a harez még folyt, fölkerelkedett falujából és beállított egy berlini ügyvéd mesterember irodájába, hol jövelele célja iránt megkérdeztetvén, azon kívánságát fejezé ki: irnának neki egy folyamodást a porosz regens-herczeghez azon kérelemmel, hogy ő fensége lenne olly jó, parancsolná meg a francziáknak, hogy Poroszországba ne jöjjenek. Kívánságát természetesen elutasíták, mire ő mormogva távozott, gondolván magában, hogy majd csak talál valakit Berlinben, ki neki a folyamodást megírja. Vajjon sikerült-e ez neki? nem tudjuk.

+ (Miklós csár emlékszóbra.) A boldogult csár születése napján f. jul. hó 7-én lön leleplezve Miklós csár emlékszóbra. Az emlékszóbor terve a most uralkodó csár határozata szerint Montferrand szobrász által készítettett, s rá 753,000 ezüst rubel volt határozva. A szóbor felállítása az Izsák-egyház építőjére bízott, Perozozsky gróf, a koronajóságot miniszterének felügyelete alatt. A lovagszóbor mintáját a művészetek akad. tanára Krodt báró készíté. A három dombormű mintája Ramasanow akad. tanártól van, a negyedik és a különféle alakok, diszitések és diadaljelek Saleman akademikus művei. Az emlékszóbor összes kiadásai a rá kitűzött összeget felül nem muták. Ezen kiadások kerekesszámmal 750,000 ezüst rubelt tesznek.

+ (Pipásóknak való.) Edwards Henry Londonban az eddigieknél sokkal czélszerűbb pipaszárt talált fel, mely minden pipában egyaránt használható, s meggátolja azt, hogy a kellemetlen dohánynedv a dohányzó szájába menjen. Ez ujtalalmányu pipaszárba, midőn a pipába illesztjük, egy kis pamut dugunk, melyet előbb valami szagos vízzel benedvesítünk, miáltal a dohányzás alatt kellemes illatot terjeszt, mint a török huka; különösen társalgás közbeni pipázásra alkalmas, mert a kellemetlen dohányszag helyett kellemes illatot terjeszt s türhetővé teszi a pipázást nők jelenlétében is. (?)

△ (A dán király), mint szenvedélyes régiségbuvár, Prágába, a csehül irt „Památky archeologické“ című folyóirat szerkesztőjéhez egy cikket küldött be, mely franczia nyelven van ugyan írva, de csehre fordítva fogják közzé tenni.

△ (A bécsi nevek.) Bécs lakosai közül 341 visel Schneider, 482 Müller, 646 Schmid és 721 Meier előnevet. Tehát a Meier-ek tulnyomólag el vannak szaporodva Magyarországon is sok a Molnár, Kovács, Szabó stb. előnév, Pesten pedig a -berger, -ger, -er, és -mann, és -heim végzetű nevek a tulnyomók, a mi nem mutat egészen ős szittya származásra.

△ (A drága kalap.) Berlinben egy kereskedő több drágaságok közt olly férfi-kalapot is árult, melynek darabját 300 tallérra tartá. Beinert bolt-ál egy ur előkérte e kalapokat, s hosszu vizsgálás után, fontos képpel kérdi: „De hol vannak a lyukak?“ A kereskedő megijedt, hogy ez ur szakértő s a kalapokon valamely hiányt fedezett fel, azért alázatosan kérdé: „Mifele lyukakat méltóztatik kérdeni?“ — Hát azokat — mondá amaz — melyeken azon ökor kidugja szarvát, ki olly kalapot visel.

△ (A zsebkendők Olaszországban.) Melyeken III. Napoleon, Viktor Emanuel és Garibaldi arezképe nyomva volt, roppant kelendőségnek örvendtek. A gyárak jó üzletet tettek ezekkel, s roppant mennyiségben kezdtek gyártani. De a mit nyertek, el is vesztek, mert a villafrancai béke megkötése óta csak az olly zsebkendők kelnek, melyeken egyedül Garibaldi képe látható. Tempora mutantur és a zsebkendők in illis.

+ (Omnibus-történet.) mely közelebb fordult elő. — Szép vasárnapi délután volt; a jó városi nép csakugy özönlött ki a zöldbe, ki kocsin, ki pedig csak a maga tulajdon szürkéin (parasztosan: gyalog.) A többi közt egy társaskocsi is indulni készült, de még egy hely üresen állt, várni kellett tehát, míg valaki megszanja a bennülőket, s az üres hely elfoglalása által indulásképesé teszi a kerekeket. Végre akadt egy illy könyörületes ember. Ezen utolsó férfiú valami csomagot is vitt magával, mit beültet a lábához helyezett. Alig hogy a kocsi két puskalövésnyire haladott, egy bennülő hölgy egyik lábát sikoltva a levegőbe kapja, s kétségbeesve kiáltja, hogy: „jaj görcsöt kaptam!“ Erre az egész utazó társaság valódi részvétellel egy-

szere a hölgy felé fordult, mintha a fejök dróton járt volna. Történetesen egy orvos is volt jelen, ki szent hivatásához képest azonnal megtapogatta a patientső pulzusát, s aztán így szólt: „Különös! de biztosíthatom nagysádat, hogy ütere épen nem mutat görcsre.“ Hanem azért a hölgy folyvást erősítette, hogy neki kiállhatlan görcse van. És valóban mindig hevesebben kapkodta fel hol egyik, hol a másik lábát, mi annál több bajjal járt, minthogy gyönyörűen széles krinolin volt rajta. Képzeltük, milly nagy zavarban voltak a vele szemközt ülő férfiak. Mialatt az egész omnibusz a talány megfejtésén törte fejét, egy vékonylábú uracs is vette magának a bátorságot, ép oly fülhasító kiáltást hallatni, mint előbb a tudvalevő hölgy, hasonlólag erősítvén, hogy lábában valami görcsformát érez. Az emberek eleinte azt hitték, hogy ez az uriember csak bolondozik; de midőn egy másik is épen azon magas tónusból elkiáltotta magát, ekkor már komolyan kezdtek aggódni. Egy urfi plane annyira aggódott, hogy csakugy csorgott a viz homlokáról, s midőn az izzadságot letörölendő kendőjeért zsebébe nyult, torkából olly rémséges „auveh“-t talált kiszalasztani, hogy elég lett volna tíz embernek is. „Jaj, skorpió vagy mi van zsebemben!“ kiáltá fuldokolva a bátorszívű férfi. Mintha a lapos ménykő sujtott volna le, úgy felugrott egyszerre az egész

társaság. „Skorpió!“ viszhangzott minden szájából. Na! ez már mégis rettenetes! Végére kell járni a dolognak. De hát az volt a bökkenő, hogy fogják meg azt a rettegett skorpiót? „Ahá! tudom már!“ kiáltott fel valódi diadalérzettel a jelen voltak egyike, kinek tekintélyes elejéből igen derék söröshordó került volna ki. „Le kell vetni a frakkot, s aztán a skorpiót kifordítják a zsebből.“ A frakk pillanat alatt le lón vetve. Hanem a kifordítás nem volt olly könnyű feladat. Hiába rázták a zsebet, az a valami csak nem akart belőle kiteremni. Szerencsére egy szabó is volt a kocsiában, ki azt indítványozta, hogy a zsebet le kell metszeni. Azonnal húzott is elő ollót kabátja zsebéből, s a veszélyes műtétet szabóhoz illő bátorsággal végezte. A zseb nagy koppanással esett le, s a mint tiszteletes távolból bámulják, hát csak előbuvik ám a zsebből a rettegett állat, még pedig legaesthetikátlanabb részét előrefordítva. S mi volt tulajdonképen az a skorpió? Hát egy jámbor rák, egyéb semmi. A megfejtés következő: Azon férfi, ki utolszor települt le a kocsiába, mint említők, egy csomagot is vitt be magával. E csomagban rákok voltak, mellyek időközben jónak látták fogságukból kiszökni, kellemesebbnek tartván az utasok lábain mászkálni. — Illy hallatlan dolgok történnek egy omnibuson!

Színházi napló.

Péntek, jul. 29. „A notre-damei toronyőr.“ Dráma 6 felv. A régi francia rémdráma minden évben előáll még, ijesztgetni a nemes publikumot. Nagyobb baj az, hogy alig volt, kit ijesztgetni.

Szombat, jul. 30. *Fioretti* Helena k. a.-nak jutalomjátékául s utolsó föllépteül: „*Fiorina*.“ Regényes vig opera 2 felv. Zenéjét szerző *Pedrotti*. — A vendégművész, bár a kedvezőtlen nyári saison miatt nem nagy hasznára volt a színháznak, az iránta mindig növekedett rokonszenvnél fogva, jó emléket hagyva hátra távozott körünkől.

Vasárnap, jul. 31. „*Mátyás diák*.“ Népszínmű 3 felv. A népszínművek ezen egyik öreg apja még mindig megteszi a hatvágást, bár meglátszik rajta a divatból kijött viselet. Ollyan mint egy jó kedvű vén invalidus.

Hétfő, aug. 1. „*Paul Jones a kalóz*.“ Dráma 5 felv. *Irta Dumas* Sándor, ford. *Egressy B.* — Komáromy a czimszerepben szép erőt fejtett ki.

Kedd, aug. 2. *Mizsei Mari* k. a. első föllépteül: „*Rigoletto*.“ Opera 4 felv. Zenéjét írta *Verdi*. — *Mizsei Mari* k. a. fölléptét régóta hirdették a lapok, most még többet beszélnek az első föllépés sikeréről. A legkedvezőbb fogadtatásban részesült a közönség részéről; ez tény. Mi is melegen üdvözöljük a hosszabb ideig külföldön képződött, szép tehetségű kisasszonyt az új pályán. Önkénytelenül visszafordul pillanatunk; bepillantunk színházunk történetébe. Épen most mult 13 éve, hogy *Hollósy Kornélia* először tünt fel színpadunkon. A „*Pesti Hirlap*“ 1846. évi július 26-ki számában ez olvasható: „Színházunkban egy temesmegyei kisasszony, *Hollósy Kornélia* lépett fel. Épen *Alboni* bucsuszerepe volt („*Linda*“ operában), s a nem erős ugyan, de kellemes hang s meglehetősen könnyűség az éneklésben, azonnal megtetszett. Kihívások és koszorúk egymást érik. Több kifejezést, drámaibb előadást ohajtanánk ugyan a játékbán; azonban be később, úgy hiszszük, megjő. Sokat tehetett most előadására azon elfogultság, mellybe igen természetesen kelle esnie a közöttünk először fellépőnek illy fogadtatás mellett. Részünkről ohajtjuk a kisasszony kedves szavát és könnyű énekét mielőbb ismét hallani stb. stb., — igen ohajtanók öt színházunknak meggyerhetni.“ — Igy szólott 13 évvel ezelőtt a „*Pesti Hirlap*.“ Azért idéztük e sorokat, mert mi ma már ünnepezt énekesnőnk és *Mizsei Mari* k. a. első föllépései között sok hasonlatosságot látunk. Nézetünk szerint sok biztató erő van e hasonlatosságban, s nem kívánhatunk egyebet, mint hogy az egykori siker is hasonló mértékben teljesítse a fölébredt reményeket.

Szerda, aug. 3. „*A párisi rongyszédő*.“ Dráma 5 felv., előjátékkal. *Irta Pyat*, francziából fordította *Egressy B.*

Csütörtök, aug. 4. „*Robert és Bertrán*.“ Vig ballet 5 szakaszban.

Szerkesztői mondanivaló.

4614. **Putnok. L. L.** — kérjük az illető czim és lakhely pontos megírását. Mult félévi könyveinkben az csak nagy bajjal volna feltalálható.

4615. **S. N. Patak. S. J.** — A cikkek a tüzelekű melléklettel együtt megérkeztek. Roldog ember ki illy két nemű természetmelyeinek örvehet. Az első olvasóinkkal fogjuk megízleltetni, a másikat majd csak itthon fogjuk kóstolgatni. S akkor meg fogunk emlékezni a Hegyaljáról és fiairól.

4616. **Borostyánkó. S. J.** A megrendelés július végén ön utasítása szerint történt. A könyv maholnap készen lesz.

4617. **Pályamű a szabó mesterségnél előforduló műszavakra** (melly aug. 1-én adatott be kiadóhivatalunk irodájába.) — Elmaradt vagy eltévedt a szerző nevért rejtő, lepecsételt jellegű levél. Kérjük ezt utánküldeni, nehogy annak idejében zavar történjék.

4618. **Abony. K. J. Indul. Áll az alku.**
4619. **A királyné győzedelme.** Még ennél is jobbat várunk, még pedig némi joggal, mert a haladás itt is látható. Hogy nem akarattunkon mulik, tanusítják többszörös előleges ígéretek. De valahányszor már tette kerülne a dolog, s nagyobb szíggórral pillantunk a sorokra, mindig erősebben merülnek fel a — technikai hiányok. Ezen csak gyakorlatias segíthet.

4620. **Kocsord. J. A.** Kénytelenek vagyunk e tárgyat a magánélet s az illető társadalmi körök itéletére bízni. A közölt tény, miszerint egy orvos vonakodott egy halálos beteget meglátogatni, mivel „öt eddig sem hívták, tehát most se hívják“ — okvetlen olly vitákra adhatna alkalmat, mellyek a messzebb álló közönséget nem érdekelnék. A kötelességéről megfélejtkezést elléggé sujthatja az irányában támadó vélemény illető környezetben.

4621. **N.-Beckerek. K. M.** Örömmel olvastuk a cikket, melly önnek lapunk iránti figyelméről tanuskodik. Szívesen közölnök, ha abból meddő vitánál egyéb ered-

ményt várhatnánk. Az illető rövid cikkekében épen csak a „talizmánokra“ volt fektetve a főszűl s megjegyzéseink épen csak ezekre állanak. De ebben ön is egyetért velünk. A „szent emlékek“ tiszteletben tartása ellen nekünk semmi kifogásunk nincs s nem is volt.

4622. **Nagy-Rév. Z. G.** Reméljük, jövő héten ezt is, azt is.

4623. **K-n Z.** Az ígért történeti beszély ma megkezdett közlése által önnek s bizonyosan összes olvasóink ohajtását teljesítjük. Jelenthetjük, hogy a másik ígért cikksorozat, a „Fehérhegyeségi utiképek“ nyomban követendik ezt. Egyiket sem szükség bővebben ajánlanunk — tessék olvasni.

4624. **Debreczenből V. V.** Közérdekű tárgyukért semmit; magánérdekekért soronkint 10 ujkrat.

Nyilt tér.*)

Pankotai kürt.

Reményünk tört hajó az élet tengerén!
S mentő karral senki sem közelít felé?
Egyházunk hősiég kivívott harczeit
A „szüreti kulacs“ hiába pengeté?

S Te feltűnő gyöngye a Mózes népének,
Duló vészek között, ki árbocunk valál:
Kaufmann József, a te emléked is éljen,
Mig egy reformatus templom s katedra áll!

Emeld föl hangodat mintha mennydörögnél
A halál-harangot lesókra — bir szája!
Midőn kulacsunkat kész lón terjeszteni:
Schmidt András, Pankota érdemes bírāja!

Ti pedig, kik ama kulacsból kóstolván
Lelketlenül, mint a kígyó megmarátok,
S az Olymp tetején épült kolnák alól
Még tíz krajczárért is jobbat kívánnátok!

Emeld föl hangodat méltó tisztelettel,
Midőn mint a nemes részvét angyalának —
Hála-virágokból dícskoszorut nyujtasz
A lángoló keblű hölgy — *Bóra Irmának!*

Nézzétek, az Isten milly koronás tallért,
S mennyi ezüst huszast küld az üres égre,
Midőn azt akarja, hogy világoljon az
Minél távolabbra ható messzeségre!

A római egyház, hogyha illy lelkesült
Hívek boldogító kegyeivel áraszt:
— Feledve a régít, a gyászos multakat —
Ki merné sérteni, ki ne tisztelné azt?

Ha erszényetek is rendre megrázódik:
Felvirrad a jó kedv, eloszlik a bánat,
S a leggyengébb kéz is teljesebb kulacsot
Nyujthat öröme a magyar hazának!

T. K.

*) E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhajtóság irányában vállal felelőséget a Szerk.

HETI NAPTÁR.

Hó- és hetinap	Katholik. és Protest. naptár	Gör.-orosz naptár	☉ Nap- kelet nyug.		Izraelit. naptár	☾ Hold- kelet nyug.	
			ó. p.	ó. p.		ó. p.	ó. p.
Augustus			Julius (ó)		Ab R.		
7 Vasár.	B 8 Kajetán	B 7 Don.	26 DS Herm	4 46	7 25	7	3 34 11 13
8 Hétfő	Czirjék	Smarag.	27 Penteleim	4 48	7 23	8 (leéget)	4 35 * 8
9 Kedd	Román v.	Emód.	28 Prochus	4 49	7 21	9 B. tpl.	5 24 0 1
10 Szerda	Lórinéz vért.	Lórinéz	28 Kallinicus	4 50	7 20	10	6 2 0 59
11 Csütört.	Susanna vért.	Tiborc	30 Szilas Sz.	4 52	7 18	11	6 33 2 5
12 Péntek	Klára sz. Hil.	Kl. Vid.	31 Eudocim.	4 53	7 17	12(haman)	6 56 3 19
13 Szomb.	Ipoly.Kass. †	Concord	1 August.	4 54	7 15	13 S. Na.	7 14 4 20

Holdnegyed: ☾ Holdtölte 13-kán 5 óra 50 percz délután; Európádeli részén látható, nálunk azonban láthatlan holdfogyatkozás.

TARTALOM.

Niel Ferencz tábornagy (arczkép). — Az erdő vihar előtt. **Thali Kálmán.** — Az utolsó budai basa. **Jókai Mór.** — A regényes Vágvölgy (vége, képpel). **Luppa P.** — Mantua (képpel és rajzzal). — Valószínű időpróféták (vége). — **Tarhaz:** Egy irodalmi cigány. — Irodalom és művészet. Ipar, gazdaság, kereskedés. Közlekedés. Mi néjség? Levelézés: Bény. Egyveleg. Színházi napló. Szerkesztői mondanivaló. Nyilt tér. Heti naptár.

A Politikai Ujdonságok 31. számának főtartalma: Anglia olaszországi politikája. — A „Moniteur“ a hadsereg bekelábra szállításáról. — A francia felhivatalos lapok ingerültsége s egy belföldi czáfolat. — **Heti krónika.** — **Tarcsa:** Az orvosok a tábori kórházakban. A m. Kertészeti társulat kiállításának programja. Vidéki közlemények: Szatmár, Al-Csernaton, N.-Dorog, Somogyalvidék, Sopron, Verőcze, Péteri, K.-Körös stb. Rendes rovatok.

Felelős szerkesztő: **Pákh Albert** (lak. uri-uteza 12. sz.)